

หลืต้าเงา

และ

ปรัชญาประวัติศาสตร์
มาร์กซิสต์ของจีน

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Atheneum 154 \$4.95 College Edition

LI TA-CHAO
AND THE ORIGINS OF
CHINESE MARXISM
MAURICE MEISNER

Originally published by Harvard University Press
in the Harvard East Asian Series

คำนำ

หลี่ต้าเจา (๑๘๘๘-๑๙๒๗) หัวหน้าบรรณารักษ์
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (ซึ่งมีเหมาเจ๋อตงเป็นผู้ช่วย)
ปัญญาชนชั้นนำของจีนในขบวนการวัฒนธรรมใหม่ระยะ
ก่อนและหลังขบวนการ ๔ พฤษภาคม ๑๙๑๙ และหนึ่งใน
สองของผู้ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน (ร่วมกับเฉิน
ตูชิว ๑๘๗๘-๑๙๔๑) กล่าวว่า “ถ้าใครต้องการได้ภาพ
อันแท้จริงของชีวิตมนุษย์ เบื้องต้นก็มีความจำเป็นที่จะ
ต้องมีการตีความอันแท้จริงทางประวัติศาสตร์”^๑

นอกจากนี้หลี่ต้าเจายังกล่าวเน้นถึงความสำคัญ
ของประวัติศาสตร์ต่อไปอีกว่า “ถ้าใครสามารถเขียน
ประวัติศาสตร์ของประชาชนเป็นพื้นได้ คนคนนั้นก็
จะสามารถมีอำนาจที่จะผลักดันจิตใจของประชาชนเป็น
พื้นได้”^๒

ในบทความนี้ ผู้เขียนประสงค์ที่จะศึกษาหลี่ต้า
เจาซึ่งเป็นปัญญาชนสำคัญของจีน ที่เสนอแนวทางการ
ตีความประวัติศาสตร์จีนจากการมองผ่านลัทธิขงจื๊อมาสู่
ลัทธิมาร์กซ์ส์ อันมีอิทธิพลต่อการปฏิวัติของจีน และมี

อิทธิพลต่องานเขียนทางปัญญาของจีนในสมัยต่อๆ มา
บทความนี้เกิดจากการที่ผู้เขียนต้องสอนวิชาปรัชญาและ
ระเบียบวิธีวิจัยประวัติศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อันเป็นวิชาที่ต้องการศึกษาถึงกระบวนการของความคิดที่
พยายามจะเข้าใจประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน
โลกตะวันออก ซึ่งรวมทั้งโลกอิสลาม อินเดีย จีน ญี่ปุ่น
และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซึ่งมีไทยรวมอยู่ด้วย)

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนขอออกตัวก่อนว่าบทความ
นี้อาจมีข้อบกพร่องมาก เนื่องจากต้องรีบร้อนเขียนขึ้น
ในเวลาอันจำกัด ข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากตำราภาษาอังกฤษ
(ของอเมริกัน) ขาดข้อมูลทางด้านจีน และผู้
เขียนเองก็ไม่มีความรู้ทางภาษาจีนเลย ดังนั้นจึงขอถอ
วาทความมีลักษณะสังเขป เป็นการเสนอวิวัฒนาการ
ของการตีความประวัติศาสตร์จีนในทัศนะใหม่อย่างย่อ

๑ Maurice Meisner, *Li Ta-chao and the Origins
of Chinese Marxism*, New York: Atheneum,

1977, หน้า ๑๕๕

๒ Ibid., หน้า ๑๕๕

หลี่ต้าเจา
และผุ้ถูกประหาร
ขบ

และการก้าวข้ามมามีบทบาทอย่างสำคัญของลัทธิเหมาในจีนได้ผ่านขั้นตอนก่อนหน้านั้นมาอย่างไร

ประวัติ

หลี่ต้าเจาเป็นคนที่คุ้นเคยกับปัญญาชนจีนในช่วงของความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่สมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เขามาพร้อมกับ “ขบวนการวัฒนธรรมใหม่” ของจีน คนที่คุ้นเคยกับเขานอกจากเจินตูชวผู้ร่วมก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังมีนักประพันธ์เรื่องนามผู้เป็นจอมทัพในการปฏิวัติวัฒนธรรมของจีน นั่นก็คือ หลี่ซัน (๑๘๘๑-๑๙๓๖) หลี่ซันเขียนเรื่องสั้นของเขาลงในหนังสือ *เยาวชนใหม่* (ซินชิงเหนียน) ซึ่งเจินตูชวก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๑๙๑๕ และหลี่ต้าเจาก็มีบทความของเขาลงในหนังสือนี้เป็นประจำ

ครั้งหนึ่งในหนังสือ *เยาวชนใหม่* ฉบับเดือนพฤษภาคม ๑๙๑๘ (หนึ่งปีก่อนขบวนการ ๔ พฤษภาคม ๑๙๑๙) หลี่ซันเขียนเรื่องสั้น “บันทึกของกนบ่า” ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งที่โจมตีสังคมศักดินาจีนและการอ้างถึงข้อความน้อยบ่อย ๆ “แต่ประวัติศาสตร์ของข้าไม่มีลำดับวันเดือนปี และทุกหน้าก็มีแต่ลายมือหัวดี ๆ เขียนไว้ว่า “คุณงามความดีและศีลธรรม” เพราะอย่างไรข้าก็นอนไม่หลับ ข้าก็เลยอ่านอย่างตั้งอกตั้งใจอยู่ครั้งหนึ่งจนข้าเริ่มเห็นคำระหว่างบรรทัด หนังสือทั้งเล่มเต็มไปด้วยคำสองคำ “กินคน””^๓

ปัญญาชนอีกคนหนึ่งซึ่งร่วมสมัยกัน คือ หู่ซื่อ (๑๘๘๑-๑๙๖๒) หู่ซื่อเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ร่วม

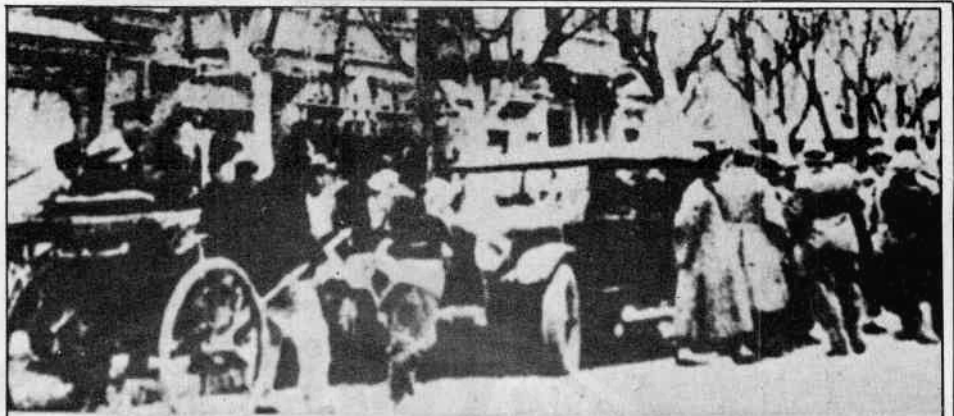
งานกับเจินตูชว แต่หู่ซื่อเป็นเสรีนิยม ได้รับการศึกษาในระบบขงจื้อ และไปเรียนต่อได้ปริญญาตรีจากคอร์เนลเมื่อปี ๑๙๑๕ และได้ปริญญาเอกทางปรัชญาจากโคลัมเบียปี ๑๙๑๗ เมื่อกลับมาประเทศจีนก็ประจำที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง หู่ซื่อมีส่วนในขบวนการ ๔ พฤษภาคมด้วย และเป็นผู้ปฏิวัติภาษาจีนโดยนำภาษาพูด (ไม่หัว) มาใช้แทนภาษาเขียนที่ยากสลับซับซ้อนในวรรณกรรมเก่าของจีน^๔ เขาเป็นหนึ่งใน “คลื่นลูกใหม่” และกึ่งนำการเขียนคำนำอย่างมีประสิทธิภาพและจริงจังเมื่อเขียนคำนำให้ *ความฝันในหอแดง*^๕ หู่ซื่อปะทะกับหลี่ต้าเจาในทางความคิดอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในประเด็นของ “ปัญหาและลัทธิ” (Problems and Isms) ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

๓ Selected Stories of Lu Hsun, Peking : Foreign Languages Press, 1972, หน้า ๑๐ และโปรดดูต้นฉบับภาษาไทย กลุ่มชนบทเพื่อชีวิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, บันทึกของกนบ่า - รวมเรื่องสั้นของหลี่ซัน, เจริญวิทย์, ๒๕๑๘ และโปรดดู หลี่ซัน (พวงร้อยคำเรียงถอดความ), ชุมนุกวี่ร้อยแก้วชุดหญ้าป่า, กอไผ่, ๒๕๒๓

๔ จอห์น เค. แฟร์แบงก์ และคณะ (กุสุมา สนิทวงศ์ฯ และชัยโชค จุลศิริวงศ์ แปล), เอเชียนตะวันออกเฉียงใหม่, เล่ม ๓, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๑, หน้า ๘๓๔

๕ โปรดดูคำแปลภาษาไทยของ วรทัศน์ เดชจิตกร, ความฝันในหอแดง, สร้างสรรค์, ๒๕๒๓

หน้าสถานทูตโซเวียต

被反动军警搜查时苏联大使馆门前的情形。

สำหรับหลัต้าเจานั้น เกิดเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๘๘^๖ (ตรงกับกลางสมัยรัชกาลที่ ๕ ในประเทศไทย) สมัยที่เขาเกิดนั้นจีนกำลังถูกจักรวรรดินิยมรุกรานอย่างหนัก และราชวงศ์ชิงก็กำลังเสื่อมโทรมสุกปรัก หลัต้าเจามาจากครอบครัวชนชั้นกลางในชนบท ตระกูลของเขามีที่ดินจำนวนเล็กน้อยและถือตัวว่าเป็นเจ้าของที่ดินขนาดเล็ก คล้าย ๆ กับครอบครัวของเหมาเจ๋อตง หลัต้าเจากำพร้าบิดามารดาแต่เด็ก เขาเติบโตมากับปู่และย่า ซึ่งทำให้บุคลิกของเขาเป็นคนที่มีความสัมพันธ์กับคนรุ่นเก่าได้อย่างดี กล่าวกันว่าคุณสมบัติที่ทำให้หลัต้าเจาแม่เมื่อเป็นคอมมิวนิสต์แล้ว ก็ยังรักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้ที่มิใช่คอมมิวนิสต์ และมีความเห็นแตกต่างกับตนได้อย่างดี

ในสมัยเยาว์วัย หลัต้าเจาได้รับการศึกษาในระบบซึ่งอิทธิพลของลัทธิขงจื๊อยังมีอยู่อย่างค่อนข้างแข็งแรง ดังนั้นเขาก็ต้องศึกษาวรรณกรรมเก่าของจีน และได้รับอิทธิพลในการมองประวัติศาสตร์จากนิยายโรแมนติคของบรรดาวีรบุรุษจากเรื่องจีนทั้งหลาย

หลัต้าเจา แต่งงานตามประเพณีจีนตั้งแต่อายุยังน้อย คือแต่งงานเมื่ออายุเพียง ๑๑ ปี กับผู้หญิงใกล้บ้านของเขาเอง ภรรยาของหลัต้าเจาเป็นสตรีในสังคมเก่าที่ถูกจัดทำให้เล็กมาแต่ยังเด็ก และการแต่งงานก็เป็นภารกิจของชน ซึ่งการแต่งงานแบบนั้นส่วนใหญ่จบลงด้วยการหย่าร้างและปัญหามากมาย ในยุคของความเปลี่ยนแปลงนั้น แต่หลัต้าเจาประสบความสำเร็จในชีวิตแต่งงาน และมีบุตรกับภรรยาถึง ๖ คน

ถึงแม้ว่าชีวิตในเยาว์วัยของหลัต้าเจาจะมีลักษณะ

เป็นประเพณี แต่เขาก็ถูกกระทบกระเทือนจากเหตุการณ์ใหญ่ ๆ ของจีนในสมัยนั้นมาก เมื่ออายุได้ ๑ ขวบในปี ๑๙๘๕ จีนก็ประสบความพราชัยในสงครามกับญี่ปุ่นและเมื่อเขาอายุ ๑๒ ขวบในปี ๑๙๐๐ ก็เกิดกบฏนักมวยในสมัยพระนางซูสีไทเฮา ความเปลี่ยนแปลงอันใหญ่หลวงในจีนสมัยนั้น ทำให้หลัต้าเจาหลุดออกจากวิถีชีวิตที่เป็นประเพณีเดิมและเขาก็เข้าศึกษาในระดับสูงในวิทยาลัยที่มีการศึกษาแบบตะวันตก ในระหว่างปี ๑๙๐๗ - ๑๙๑๓ เมื่ออายุระหว่าง ๑๕ - ๒๕ ปี หลัต้าเจาศึกษากฎหมายและรัฐศาสตร์ที่วิทยาลัยเปียงในมณฑลเหอหนาน และที่นั่นเองที่เขาเริ่มสนใจในการจัดเขียนเพื่อลงหนังสือพิมพ์ หลัต้าเจากลายเป็นนักกิจกรรมทางปัญญาอยู่ในกลุ่มของนักศึกษาที่ต้องการค้นหาปัญหาสังคมและการเมืองของจีน แต่อย่างไรก็ตามในสมัยนั้นซึ่งตรงกับสมัยการปฏิวัติของซุนยัตเซ็นและระบอบสาธารณรัฐ ความคิดของหลัต้าเจายังมีลักษณะผสมของแนวความคิดขงจื๊อกับทฤษฎีทางรัฐธรรมนูญแบบเสรีนิยมตะวันตกอยู่ หลัต้าเจายังคงสนใจที่จะอภิปรายในประเด็นของอำนาจนิติบัญญัติว่าควรมีสภาเดียวหรือสองสภาเป็นต้น และในระยะเริ่มแรกนั้นหลัต้าเจาก็มีความคิดสนับสนุนหยวนซื่อไห่ (๑๙๑๕-๑๙๑๖) ซึ่งเป็นต้นตำรับของลัทธิขงจื๊อ

ภายหลังที่ต้องผิดหวังกับระบบประชาธิปไตยและสาธารณรัฐภายหลังการปฏิวัติของซุนยัตเซ็น ก็กับการที่จีนก้าวเข้าสู่ยุคของขุนศึกแล้ว หลัต้าเจาเดินทางไปศึกษาต่อที่ญี่ปุ่น เขาเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มหาวิทยาลัยโตเกียว

^๖ Meisner, op. cit., chapter 1.

พระนางซู่ไทเฮา

วิทยาลัยอาเซคะ และก็เรียนภาษาอังกฤษที่วายเอ็มซีเอที่นั่นด้วย

ญี่ปุ่นในสมัยนั้นสร้างความบันเทิงใจให้กับคนเอเชียมาก จากการปฏิรูปในสมัยเมจิ ทำให้ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาประเทศของตนได้เท่าเทียมกับตะวันตก และเมื่อญี่ปุ่นเผชิญสงครามกับรัสเซียเมื่อปี ๑๙๐๕ ญี่ปุ่นก็แสดงให้เห็นว่าชาติเอเชียสามารถพิชิตตะวันตกอย่างรัสเซียได้ คนเอเชียจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นจีน คนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งเวียดนาม พม่า ตลอดจนกระทั่งไทยเอง ต่างมองญี่ปุ่นอย่างชื่นชม ต่างคิดว่าญี่ปุ่นอาจเป็นแบบฉบับของการสร้างชาติ และญี่ปุ่นก็เป็น “แสงสว่างแห่งเอเชีย”

ดังนั้นจึงไม่น่าสงสัยอะไร ที่นักศึกษาจีนจำนวนไม่น้อยสนใจที่จะไปศึกษาต่อในประเทศญี่ปุ่น และในสมัยที่หลั่ต้าเจาไปญี่ปุ่นนั้น ก็มีกลุ่มนักศึกษาจีนอยู่มากพอแล้ว พวกนี้รวมตัวเป็นกลุ่มก้อนและให้ความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองมาก บรรยายภาพของการถกเถียงแสวงหา ฯลฯ เป็นบรรยากาศที่ปรากฏอยู่อย่างค่อนข้างถักทอในหมู่นักศึกษาจีน

ในด้านหนึ่งญี่ปุ่นก็สร้างความรู้รักชาตินิยมให้กับนักศึกษาจีน คือการที่ความสำเร็จของญี่ปุ่นสร้างความประทับใจที่กล่าวมาข้างต้น แต่ในอีกด้านหนึ่งความสำเร็จของญี่ปุ่นก็ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศจักรวรรดินิยมเช่นตะวันตกไป และความเป็นจักรวรรดินิยมเองที่ทำให้ญี่ปุ่นก้าวเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในจีน และประเด็นนี้จะสร้างจิตสำนึกอย่างรุนแรงในหมู่นักศึกษาจีน และเป็นประเด็นของลัทธิชาตินิยมจีนที่คุกรุ่นมากยิ่งขึ้น

เหตุการณ์สำคัญที่เพิ่มพลังให้กับขบวนการชาตินิยมจีนก็คือ “ข้อเรียกร้อง ๒๑ ข้อ” ในปี ๑๙๑๕ ซึ่งตรงกับสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ (๑๙๑๔-๑๙๑๘) ในระบอบนั้นมหาอำนาจตะวันตกต้องยุ่งอยู่กับสงคราม ดังนั้นก็เปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นขยายอิทธิพลของตนในจีน ญี่ปุ่นได้เสนอคำขาดซึ่งจะทำให้จีนตกอยู่ภายใต้อำนาจของญี่ปุ่น (บางคนก็ตีความว่าจีนจะต้องตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น) และญี่ปุ่นจะเข้ากุมผลประโยชน์ในแมนจูเรีย ซานตุง

ตลอดจนบริษัทเหมืองแร่และกิจการ โลหะในลุ่มแม่น้ำแยงซีตอนกลาง

ทันทีที่ “ข้อเรียกร้อง ๒๑ ข้อ” เป็นที่รู้จักทั่วไป ก็ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงในหมู่ปัญญาชนและนักศึกษาจีน นักศึกษาจีนในญี่ปุ่นประมาณ ๔,๐๐๐ คน ประท้วงด้วยการเลิกเรียนหนังสือและเดินขบวนจากญี่ปุ่นกลับบ้าน หลั่ต้าเจาแสดงความคิดเห็นอย่างรุนแรงในกรณีนี้ผ่านข้อเขียนหลายชิ้นของเขาในญี่ปุ่น หลั่กล่าวตอนหนึ่งว่า “ประชาชนของเราอยู่ในฐานะที่สูงส่งเป็นเวลากว่า ๔,๐๐๐ ปี วิถีแห่งสวรรค์มิได้เปลี่ยนแปลงไปเลย และชนชาติของเราก็เจริญรุ่งเรืองตลอดมา อดีตช่างสดใสเสียยิ่งกระไร แต่ปัจจุบันนี้มืดอับ เหนียวโรย”^๑ (ซึ่งสะท้อนให้เห็นการมองประวัติศาสตร์ในทัศนะเก่าของหลั่ต้าเจา คือมองแบบประเพณีเดิมของจีนที่ว่าอดีตรุ่งโรจน์ แต่ปัจจุบันร่วงโรย)

กล่าวกันว่าในสมัยที่ศึกษาอยู่ที่ญี่ปุ่นระหว่าง ๑๙๑๓-๑๙๑๖ นั้น หลั่ต้าเจาได้ศึกษาปรัชญาความคิดของตะวันตกมากมาย ตั้งแต่อริสโตเติล เปเลโต ฟรานซิส เบคอน เฮเกิล ตลอดจนนักทฤษฎีแนวรัฐธรรมนุญของอังกฤษและสังคมนิยมแบบอุดมคติของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น^๒ แต่นักปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อเขาในยุคนั้นกลับเป็น อองรี แบกซอง และ ราล์ฟ วัลโด เอเมอร์สัน (๑๘๐๓-๑๘๘๒) นักเขียนชาวอเมริกันผู้กล่าวคำคมว่า “วานนี้เหลือที่จะกู้เรียกกลับ และวันพรุ่งนี้ก็ไม่แน่นอน สิ่งเดียวที่เราจะไขว่คว้าได้ก็คือวันนี้” (“yesterday is beyond recall and tomorrow is uncertain; the sole thing within our grasp is today”).

ชีวิตของหลั่ต้าเจาหลังจากการศึกษาศิลปวิทยาการในญี่ปุ่นแล้ว จะมีช่วงที่สำคัญระหว่าง ๑๙๑๗-๑๙๒๗ คือตั้งแต่การที่เขาเข้าร่วมกับกลุ่ม *เยาวชนใหม่* ไปจนถึงการปราบปรามที่เซี่ยงไฮ้ ๑๙๒๗ และหลั่ต้าเจาเองก็ถูกฆ่าตาย ช่วงระยะเวลา ๑๐ ปีดังกล่าวเป็นช่วงประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่สำคัญของจีน คือการที่ลัทธิขุนศึกครองจีน การก้าวขึ้นสู่อำนาจของเจียงไคเช็ค การก่อตั้งพรรค

๑ Ibid., หน้า ๑๘

๒ Ibid., หน้า ๒๐-๒๑

เรือนจำหลต่าเจอกประหาร

คอมมิวนิสต์จีน และการที่คอมมิวนิสต์ถูกปราบปรามอย่างหนัก จนกระทั่งเหมาเจ๋อตงต้องเปลี่ยนแปลงยุทธวิธีของการต่อสู้ใหม่

ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า “คลื่นลูกใหม่” ของการปฏิวัติทางปัญญาของจีนนั้น วารสาร *เยวชนใหม่* มีบทบาทสำคัญในการเป็นหัวหอกอย่างมาก วารสารนี้ เน้นตัวชีวิตชนเมือปี ๑๙๑๕ ภายหลังจากที่เขาเดินทางกลับจากญี่ปุ่นเช่นกัน สิ่งที่เราเรียกว่า “ขบวนการวัฒนธรรมใหม่” นั้น เกิดขึ้นสมัยปลายราชวงศ์ชิงและในระยะแรกหลังการปฏิวัติ ๑๙๑๑ ระบบการศึกษาเก่าแบบลัทธิขงจื้อถูกยกเลิก และเกิดการศึกษาใหม่ในระบบของตะวันตก ดังนั้นนักศึกษาจีนก็เริ่มเรียนวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ การศึกษา และแม้กระทั่งวิชาการทหาร นักศึกษาจีนจำนวนมากได้รับอิทธิพลจากญี่ปุ่นและตะวันตก กล่าวกันว่า ในระหว่าง ๑๙๑๕-๑๙๑๖ นั้น จีนมีโรงเรียนแบบใหม่ถึง ๑๓๐,๐๐๐ แห่ง มีนักเรียนนักศึกษา ๔,๐๐๐,๐๐๐ คน และมีครู ๒๐๐,๐๐๐ คน ปรากฏการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดคนรุ่นใหม่ขึ้น และบรรดาปัญญาชนใหม่ก็มาจากขบวนการของความเปลี่ยนแปลงนี้ บรรดาปัญญาชนใหม่ตั้งข้อสงสัยและวิพากษ์วิจารณ์วัฒนธรรมประเพณีเดิมของจีน และก็เสนอให้มีการแสวงหาเสรีภาพส่วนบุคคล ความเสมอภาค การปฏิรูปสถาบันต่างๆ เป้าหมายของขบวนการ

มุ่งที่จะสร้างเยาวชนของจีนขึ้นมาในลักษณะใหม่ วารสาร *เยวชนใหม่* กลายเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่ความคิดใหม่ และเมื่อเงินตัวชั่วคราวได้แต่งตั้งเป็นคณบดีอักษรศาสตร์ของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง ทั้งเขายังได้รับการสนับสนุนจากอธิการบดีหัวใหม่ผู้จบการศึกษามาจากเยอรมนี ทั้งยังมีผู้อุปถัมภ์จากอเมริกา มาเปลี่ยนแปลง ลักษณะวรรณกรรมของจีนอีก “ขบวนการวัฒนธรรมใหม่” ก็ได้รับความสนับสนุนจากเยาวชนจีนเป็นจำนวนมากมายมหาศาล

หลต่าเจาเป็นผู้นำหนึ่งในขบวนการนี้ หลังจากกลับจากญี่ปุ่นในปี ๑๙๑๓ เขาก็เข้าร่วมกับ *เยวชนใหม่* ในปี ๑๙๑๕ เขาก็ดำรงตำแหน่งหัวหน้าบรรณาธิการห้องสมุดมหาวิทยาลัยปักกิ่ง ในปีเดียวกันนั้นเหมาเจ๋อตงก็เข้ามาเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการ และหลต่าเจาก็จะเข้าร่วมอยู่ในกองบรรณาธิการของ *เยวชนใหม่* ด้วย

ระยะเวลาดังกล่าวตรงกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ และก็ตรงกับความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของโลก นั่นคือการปฏิวัติบอลเชวิคในรัสเซีย การปฏิวัติ ๑๙๑๗ นี้จะมีอิทธิพลต่อจีนอย่างมหาศาล หลต่าเจาเป็นปัญญาชนจีนคนแรกที่ประกาศสนับสนุนการปฏิวัติรัสเซีย ในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๑๘ เขาเขียนบทความ “ชัยชนะของลัทธิบอลเชวิค” ลงในวารสาร *เยวชนใหม่* และในขณะเดียวกันเขาก็ตั้งกลุ่มที่จะศึกษาลัทธิมาร์กซ์ขึ้น

ในปีถัดมาคือ ๑๙๑๙ ซึ่งเป็นปีประวัติศาสตร์สำคัญของจีน เพราะมีเหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ คือ “ขบวนการ ๔ พฤษภาคม” เกิดขึ้นแล้ว ก็ยังเป็นบทความสำคัญในชีวิตของหลต่าเจาด้วย บนแนวความคิดมาร์กซ์สต์ของหลต่าเจาเริ่มชัดเจน ในเดือนกุมภาพันธ์เขาเขียนบทความสนับสนุนให้ปัญญาชนรุ่นเยาว์ของจีน “สู่หมู่บ้าน” ซึ่งก็คือการสนับสนุนให้ผู้มีการศึกษาเข้าสู่ชนบทและในเดือนพฤษภาคมเขาก็เขียนบทความ “ทัศนะมาร์กซ์สต์ของข้าพเจ้า” ถ้าจะว่าไปแล้วปัญญาชนจีนเป็นจำนวนมากเริ่มมองเห็นชัดแล้วว่า แนวทางประชาธิปไตยตะวันตกและการปฏิรูปแบบญี่ปุ่นหาได้เป็นทางออกของจีนไม่ แต่ตัวอย่างของการปฏิวัติรัสเซียกลับกลายเป็นคำตอบที่สำคัญของปัญหาทั้งหมดของจีน

และในเดือนพฤษภาคมนั่นเอง ก็เกิดเหตุการณ์ใหญ่ในการปฏิวัติทางปัญญา และการเริ่มต้นอย่างจริงจังของลัทธิคอมมิวนิสต์ในจีน คือ “ขบวนการ ๔ พฤษภาคม ๑๙๑๙”^๕ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น ยุโรปตะวันตกประสบปัญหาการขาดแคลนกำลังคนอย่างมาก ดังนั้นฝ่ายสัมพันธมิตรจึงขอร้องให้จีนเข้าร่วมในสงคราม ดังนั้นในปี ๑๙๑๗ รัฐบาลขุนศึกในปักกิ่งจึงประกาศสงครามกับเยอรมัน และจีนก็ส่งกรรมกรและนักศึกษาจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ คน ไปช่วยฝ่ายสัมพันธมิตร ในด้านหนึ่งจีนก็หวังว่าเมื่อเสร็จสงครามแล้ว ตนจะได้ผลประโยชน์ในการเจรจาสันติภาพ แต่ปรากฏว่าเมื่อมีการเจรจาสนธิภาพที่แวร์ซายส์ ซึ่งจีนต้องรองให้ยกเลิกเขตเช่าของชาติตะวันตก กับให้ยกเลิก “ข้อเรียกร้อง ๒๑ ข้อ” ของญี่ปุ่นนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ในทางตรงกันข้ามสัมพันธมิตรกลับโอนผลประโยชน์แต่เดิมของเยอรมันให้กับญี่ปุ่น

การกระทำของสัมพันธมิตรครั้งนี้สร้างความผิดหวังและความแค้นเคืองให้กับจีนมาก หลี่ต้าเจาเองแสดงความเห็นไว้ดังนี้ “เมื่อสงครามสิ้นสุดลง เราได้เห็นชัยชนะของมนุษยชาติและสันติภาพ (เราคิด) ว่าโลกนี้จะไม่เป็นโลกของโจรอีกต่อไป หรืออย่างน้อยก็จะมีมนุษยธรรมสักหน่อยขึ้นบนพื้นโลก ใครเลยจะรู้ว่าข้อสัญญาเหล่านั้นเป็นแต่เพียงคำโฆษณาจอมปลอมของรัฐบาลโจรทั้งหลาย เมื่อเราพิจารณาจุดสังเกตสันกัณฑ์

การประชุมปารีส ที่ไหนเล่าที่แม่เฒ่าของมนุษยธรรม ความยุติธรรม สันติภาพ หรือแม้แต่แสงสว่าง ที่ไหนเล่าที่เสรีภาพและสิทธิของประชาชนผู้น้อยและอ่อนแอ นั้น จะไม่ต้องพลีให้กับรัฐโจรใหญ่ๆ”^{๑๐}

การประท้วงครั้งยิ่งใหญ่เกิดขึ้น ในวันที่ ๔ พฤษภาคม นักศึกษามหาวิทยาลัยปักกิ่งไปชุมนุมกันแถวบริเวณที่ต่งสถานทูตต่าง ๆ ตำรวจสถานทูตออกมาจับได้ นักศึกษาเดินขบวนไปยังที่พักของรัฐมนตรีการคลังผู้ถือเป็นตัวแทนของญี่ปุ่น ผู้เดินขบวนถูกปราบปรามหนัก และนักศึกษาที่ถูกจับจำนวนมาก แต่ทว่าการประท้วงก็แพร่ขยายไปอย่างรวดเร็ว นักศึกษาในเมือง

๕ Ibid. chapter 5. สำหรับเรื่อง “ขบวนการ ๔ พฤษภาคม” นี้ งานชิ้นที่สำคัญในภาษาอังกฤษคือ Tse-tsung Chow, *The May Fourth Movement*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1960

และโปรดดู เทอด ธงธรรม กับ วรรณ พรประเสริฐ (แปลและเรียบเรียง), ขบวนการนักศึกษาจีน ๔ พฤษภาคม - ๑๙๑๙, พิมพ์ครั้งที่ ๔, ชมรมรวงข้าว, ๒๕๒๒ น่าเสียดายว่าหนังสือเล่มนี้เหมือนกับหนังสือ “แปล” ที่เกี่ยวกับจีนหลายเล่ม คือไม่บอกว่าแปลมาจากไหน ดังนั้นหลักฐานความเชื่อถือจะนำมาใช้ประกอบการศึกษาจึงมีปัญหาคลุมเคลือบมาก

๑๐ Meisner op cit., หน้า ๕๖-๕๗

หนังสือพิมพ์พลังข้าว

การประหาร

หลี่ต้าเจา

漢口 民國日報

北京各同志被害詳情

▲兩處分石密電主版敬告
▲德人境之殺戮十人分發紀念
▲李先生神色不變一保同志謝容也
▲北京各報一致哀悼

北京各報一致哀悼... (transcription of the main text in the image)

漢口《民國日報》關於李大釗等被殺害的报导。

อื่น ๆ เริ่มก่อการประท้วงด้วย และกรรมกรกับนักเรียนก็เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก การประท้วงและความปั่นป่วนครั้งนั้นกลายเป็นคลื่นมนุษย์ทั่วประเทศจีน พ่อค้า ปักบ้าน ชนาคารหยุดธุรกิจ และกรรมกรก็สไตรก์กันทั่วไปเป็นการสนับสนุน และผลที่สุดรัฐบาลต้องปล่อยนักศึกษาที่ถูกจับมา จีนต้องปฏิเสธที่จะลงนามในสนธิสัญญาแวร์ซายส์ บรรดาข้าราชการที่ไปตกลงกับญี่ปุ่นถูกไล่ออก (ส่วนใหญ่หนีไปญี่ปุ่น) ถึงแม้ว่าจีนไม่สามารถจะทำให้สัมพันธมิตรตกลงยินยอมกับตนได้ และญี่ปุ่นจะได้ผลประโยชน์ไปตามต้องการก็ตาม แต่, “ขบวนการ ๔ พฤษภาคม” ก็เป็นจุดเริ่มต้นแผ้วถางแนวทางของการปฏิวัติจีน

ศาสตราจารย์จอห์น คิว ซึ่ง เป็นอาจารย์ของหู ซื่อ (ซึ่งทั้งสองคนจะไม่เห็นด้วยกับแนวทางมาร์กซิสต์ก็ตาม) ได้เข้ามาอยู่ในจีนในระบายนนั้นพอดี คิวก็กล่าวว่า “เราเพิ่งเห็นเด็กผู้หญิงสองสามร้อยคนเดินขบวนไปจากโรงเรียนมิชชั่นอเมริกัน จะไปพบประธานาธิบดีเพื่อเรียกร้องให้ปล่อยตัวนักศึกษาชายที่ถูกจับเข้าคุกฐานปราศรัยตามถนน... เรากำลังเป็นพยานของการเกิดของประชาชาติหนึ่ง การเกิดนั้นมักเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก”^{๑๑}

“ขบวนการ ๔ พฤษภาคม” มีผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อความคิดทางปัญญาของจีน และคนจีนไม่น้อยก็เห็นชัดว่า “สำหรับจีนแล้ว ไม่มีพระอาทิตย์ขึ้นทางตะวันตก”^{๑๒} แต่ในทางตรงกันข้ามรัสเซียกลับกลายเป็นตัวอย่างและทางออกของจีน ในปี ๑๙๒๐ โซเวียตรัสเซียแถลงนโยบายต่างประเทศที่จะสละสิทธิพิเศษที่ได้มาจากจีนในสมัยพระเจ้าซาร์ โซเวียตรัสเซียยินดีคืนทางรถไฟสายตะวันออกในแมนจูเรียให้จีนโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน (อย่างไรก็ตามสิทธิในโซเวียตรัสเซียพยายามเอาคืนในตอนหลัง) ข้อเสนอของรัสเซียตรงกันข้ามกับสนธิสัญญาแวร์ซายส์ของตะวันตก และก็ก่อให้เกิดความสนใจและเชื่อถือต่อรัสเซียในหมู่ปัญญาชนจีนอย่างมาก

ในเวลาเดียวกันรัสเซียก็ตั้งองค์การคอมมิวนิสต์สากล (โคมินเทิน) ขึ้น และส่งสายของตนมาติดต่อกับปัญญาชนจีน เช่น หลี่ต้าเจาและเฉินตูชิว ในปี ๑๙๒๑ พรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการที่

เซี่ยงไฮ้ ถึงแม้ว่าหลี่ต้าเจาและเฉินตูชิวจะมิได้อยู่ในการประชุมครั้งแรกนั้น แต่ก็ถือว่าบุคคลทั้งสองเป็นผู้ก่อตั้งพรรค และเฉินตูชิวก็ได้รับเลือกเป็นเลขาธิการพรรคคนแรก^{๑๓} (ในการประชุมครั้งแรกที่เซี่ยงไฮ้นี้ เหม่าเจ๋อตุงเข้าร่วมประชุมด้วย)

สองปีถัดจากการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนงานสำคัญของพรรค (รวมทั้งของหลี่ต้าเจาด้วย) ก็คือการรวบรวมสมัครพรรคพวก และการเผยแพร่อุดมการณ์มาร์กซิสต์ ตลอดจนเป้าหมายของการปฏิวัติชาติเป็นส่วนใหญ่ (ยังมีใช้การปฏิวัติสังคมโดยแท้จริง) และการต่อสู้กับลัทธิขงจื้อครองจีน กิจกรรมส่วนใหญ่ของพรรคยังจำกัดอยู่ในการจัดองค์กรในหมู่สหภาพกรรมกรรถไฟและกรรมกรโรงงาน ในระยะเวลาดังกล่าวบรรดานักศึกษาจีนที่ไปเรียนเมืองนอกทั้งหลาย ได้เข้าร่วมในพรรคจำนวนไม่น้อย รวมทั้งโจวเอินไหลซึ่งไปศึกษาอยู่ในฝรั่งเศส ประมาณกันว่าในปี ๑๙๒๓ มีสมาชิกพรรค ๓๐๐ คน และมีสันนิบาตเยาวชนสังคมนิยมซึ่งมีสมาชิก ๓,๐๐๐-๔,๐๐๐ คน เป็นองค์กรที่ขึ้นอยู่กับพรรคด้วย

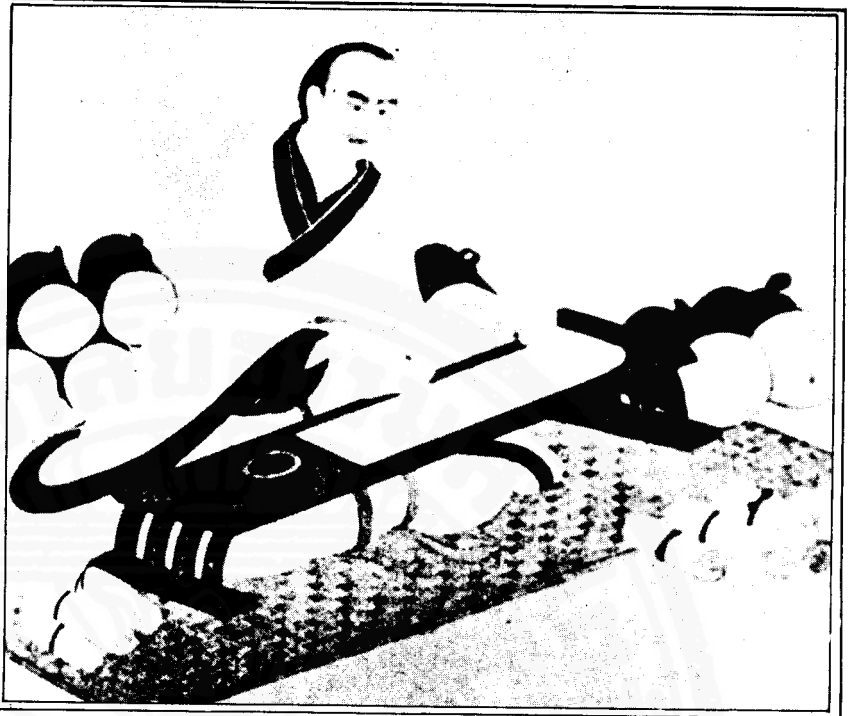
ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว พรรคคอมมิวนิสต์จีนตกอยู่ในฐานะลำบากมาก ถูกพวกขุนศึกปราบปรามหนัก สหภาพกรรมกรรถไฟถูกทำลายลงอย่างทารุณ และมีเพียงไม่กี่เมืองในจีนที่คอมมิวนิสต์จะอยู่อย่างปลอดภัย พรรคคอมมิวนิสต์จีนประชุมพรรคครั้งที่ ๓ ที่เมืองกวางโจวโดยได้รับความคุ้มครองจากขุนยัดเซ็น และก็ตกลงที่จะร่วมมือกับก๊กมินตั๋งตามที่โกมินเทินเสนอ หลี่ต้าเจาเป็นบุคคลแรกที่ตกลงที่จะร่วมมือกับก๊กมินตั๋งในระบายน คือ ระหว่าง ๑๙๒๓-๑๙๒๖ ความร่วมมือระหว่างก๊กมินตั๋งและคอมมิวนิสต์นั้น อยู่ในช่วงของการที่ขุนศึกครองเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจีนทางเหนือ และก็เป็นที่ช่วงสุดท้ายของชีวิตของขุนยัดเซ็น และก่อนที่เจียงไคเช็คจะขึ้นเถลิงอำนาจ ในปี ๑๙๒๔ มีการประชุม

๑๑ Hilda Hookham, *A Short History of China*, New York: Mentor, 1972, หน้า ๓๐๖

๑๒ Ibid., หน้า ๓๐๖

๑๓ เขียน ธีระวิทย์, การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน, กราฟิการ์ต, ๒๕๑๕, หน้า ๒๕.

ชื่อหมาเขียน
นักประวัติศาสตร์จีน

สภาของก๊กมินตั๋งครั้งแรกที่เมืองกวางโจว และหลัต้าเจาก็เป็นคอมมิวนิสต์คนเดียวที่ซุนยัตเซ็นเลือกให้ดำรงตำแหน่งกลุ่มประธานการประชุม ๕ ท่าน ในปีเดียวกันนั้นหลัต้าเจาไปเยือนมอสโกเป็นเวลา ๖ เดือน ซึ่งตรงกับสมัยการประชุมครั้งที่ ๕ ของคอมินเทิน

ความร่วมมือระหว่างก๊กมินตั๋งและคอมมิวนิสต์อยู่ในระยะเวลานั้นมาก เพราะในปี ๑๙๒๕ ซุนยัตเซ็นก็เสียชีวิต ดังนั้นจึงขาดบุคคลที่จะประสานผลประโยชน์ในขณะเดียวกันฝ่ายขวาในก๊กมินตั๋งก็เริ่มก้าวขึ้นสู่อำนาจ ฝ่ายซ้ายในก๊กมินตั๋งถูกกวาดล้าง และในที่สุดรัฐบาลปักกิ่งก็ปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงหนักขึ้น

อย่างไรก็ตามในระยะเวลานั้นๆ ดังกล่าว แม้ว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์จะเสียเปรียบอย่างมาก แต่ก็เป็นระยะเวลาของการศึกษาและทำความเข้าใจต่อปัญหา หลัต้าเจาเริ่มงานเขียนที่เกี่ยวกับ “ที่ดินและชาวนา” ซึ่งเป็นการแสดงความสนใจต่อปัญหาของการปฏิวัติที่มีชาวนาเข้าร่วม ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือในระยะเวลาดังกล่าว ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้จัดตั้ง “สถาบันขบวนการชาวนาแห่งชาติ” ขึ้น สถาบันนี้อบรมผู้คนประมาณ ๓๒๗ คน มีเวลาอบรมในเรื่องลัทธิมาร์กซ์สมัยเพียง ๔ เดือน แต่สามารถแพร่ขยายความคิดการปฏิวัติไปทั่ว

ประเทศ สถาบันนี้ตั้งอยู่ในเมืองกวางโจว และใช้บรรยากาศของการร่วมมือกับก๊กมินตั๋ง กับใช้บริเวณวัดเก่าเป็นที่จัดตั้งสถาบัน ปัจจุบันสถานที่ดังกล่าวถูกเก็บไว้เป็นพิพิธภัณฑ์^{๑๔}

ในปี ๑๙๒๖ รัฐบาลปักกิ่งปราบปรามก๊กมินตั๋งฝ่ายซ้ายและคอมมิวนิสต์อย่างหนักหน่วง หลัต้าเจาลี้ภัยการเมืองครั้งนั้นเข้าไปอยู่ในสถานทูตรัสเซีย ในวันที่ ๖ เมษายน ๑๙๒๗ ซุนคี้จางโซ่หลินพร้อมด้วยกำลังทหารและตำรวจบุกเข้าไปในเขตสถานทูต และจับกุมคนจีนและคนรัสเซียทั้งหมดประมาณร้อยคน ในจำนวนนั้นมีหลัต้าเจาอยู่ด้วย

ลูกสาวของหลัต้าเจาเล่าว่า “ชั่วครู่หนึ่งต่อมาฉันก็ได้ยินเสียงรอกเท้าหนักๆ หัวใจฉันเต้นแรง แต่ฉันก็ไม่ได้ส่งเสียงอะไร เพียงแต่ตาจ้องไปที่พ่อ “อย่าปล่อยให้ใครหนีไป” เสียงห้าวๆ ตะโกนมาจากนอกหน้าต่าง

๑๔ ข้อมูลดังกล่าว ผู้เขียนได้มาจากการไปเยือนประเทศจีนกับกลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี ๒๕๒๓ ดูเหมือนว่าในประวัติศาสตร์ของคอมมิวนิสต์จีน ทางกรีนถ้วนังเป็นจุดเริ่มต้น ที่สำคัญในการกระจายแนวความคิดมาร์กซ์สมัยออกจากเมืองสู่ชนบท

เจาเสี่ยวฉิน และ เกาอู๋ เขียน
บรรณาธิการ เดชจิตกร แปล
วรรณกรรมหอณะของจีน

ความฝันในหอแดง DREAM OF THE RED CHAMBER

Origins of Marxist Historiography in China, 1919-1937

ทันใดนั้นสาววัตรทหารในเครื่องแบบสีเทาและ
รองเท้าบูทสีดำ นักสืบในชุดธรรมดา และกัศมากรวใน
ชุดสีดำก็เข้ามาเต็มห้องเล็กๆ นั้น พวกมันเข้ามาล้อม
เราไว้ราวกับฝูงปลิงสาธ แต่ทุกคนถือปืนพกจ้องมาที่พ่อและ
ฉันอย่างเย็นชาและโหดร้าย ในหม้อตำราวจและทหารนั้นมี
คนใช้ของเรา เย็นเซิน ซึ่งถูกจับไปเมื่อสองสามวันก่อน
อยู่ด้วย มีเชือกเล็กๆ สี่ขามัดไว้รอบแขน และถูกนักสืบ
อ้วนๆ จับไว้แน่นราวกับสุนัข หน้าเขาขาวซีด ผมยาว
เพียงแค่เห็นเรารู้ว่าเขาถูกทรมาน พวกมันนำเขามาข
ตัวพวกเรา

เจ้านักสืบอ้วนท่าทางดุร้ายและแววตาเหมือน
ปลิงสาธ ชมาทพ่อและถามเย็นเซินว่า “แกรู้จักเขาไหม”
เย็นเซินเพียงแต่สั่นหัวเพื่อแสดงว่าไม่รู้จัก “แต่ไม่รู้จัก
เขาหรือ แต่ข้ารู้จัก” เจ้านักสืบพูดและส่ายขม้อย่าง
เย็นชา แล้วมันก็ส่งคนของมันว่า “ดูไว้ให้ดี อย่าปล่อยให้
ให้ฆ่าตัวตาย ยึดมันมัน” พวกมันยึดปืนพกของพ่อทันที
แล้วก็ค้นตัว พ่อมีท่าทางสงบอย่างเคย พ่อไม่ได้เถียงมัน
เพราะรู้ว่าไม่มีประโยชน์อะไร....

พวกมันมัดพ่อ ตะโกนอย่างดุร้ายและกัศม
รุนแรง ฉันเห็นมันลากพ่อออกไป และฉันเองก็ถูกฝูง
ชนนั้นจับไปด้วย” ๕๕

อีก ๖ วันต่อมาเจียง ไคเช็คก็ทำการสังหารหมู่
กรรมการและคอมมิวนิสต์ในเมืองเซี่ยงไฮ้ และในวันที่
๒๘ เมษายน หลี่ต้าเจาก็ถูกประหารชีวิตที่ปักกิ่งด้วยการ
แขวนคอ (พร้อมด้วยคอมมิวนิสต์และก๊กมินตั๋งฝ่ายซ้าย
อีก ๑๕ คน) หลี่ต้าเจาตายเมื่ออายุ ๓๕ ปี หนังสือพิมพ์
ฉบับหนึ่งรายงานว่

“รายละเอียดการสังหารโหดของสหายที่ปักกิ่ง....
เจียงไคเช็คผู้ทรยศมีโทรเลขลับเสนอให้ฆ่าทั้ง....การ
ประหารแขวนคอที่โรมันนุษธรรม....สืบแปดนาที่จึงขาด
ใจตาย....หลี่หน้าไม่เปลี่ยนสี....สหายเจามีรอยยิ้มบนใบ
หน้า....หนังสือพิมพ์ที่ปักกิ่งต่างไว้อาลัยโดยทั่วกัน....

ที่ปักกิ่ง โทรพิมพ์วันที่ ๓๐ เมษายนนี้รายงานว่า
คณะกรรมการศาลทหารที่เพิ่งตั้งขึ้นเมื่อสองสามวันก่อน
ประกาศว่าหลี่ต้าเจาและสหายอีก ๑๕ คนถูกประหารชีวิต

๕๕ Meisner, op. cit., หน้า ๒๕๘.

วันที่ ๒๘ ... เจียงไคเช็คมีโทรเลขลับ ... เสนอให้
ทหารชีวิตสหายทั้งหมดเพื่อตัดไฟปฏิวัติ นักข่าวยืนยัน
ว่าทำได้ตามถูกต้อง ... เช้าวันที่ ๒๘ เวลา ๑๐ นาฬิกา
ทำการของอัยการได้รับการตรวจตราและเฝ้าอย่างใกล้ชิด
เจ้าหน้าที่ทุกคนรู้ว่าจะมีการประหาร แต่ไม่รู้
โทษเป็นใคร ๑๒ นาฬิกาทุกอย่างเตรียมพร้อม ห้าม
บุคคลเข้าออกบริเวณที่ทำการ มีตำรวจลอบบนรถไฟ
ประตู ๔ นาย ห้ามบุคคลภายนอกเข้าไปอย่างเด็ดขาด
ทุกคนก็มีรถบรรทุกทหารทยอยกันเข้ามา บรรยากาศ
เครียดขึง หลังจากนั้นได้เรียกตัวผู้จะถูกประหาร ๒๐
เข้าไปข้างใน หลังจากได้ตรวจสอบชื่อ อายุ และ
ประวัติอื่นๆ แล้ว ก็ประกาศคำสั่งประหารชีวิต และใช้
รถทุกคันไปทิ้งเรือนจำ ในวันนั้นถนนหนทาง
เต็มไปด้วยรถเรือนจำถูกปิด ห้ามยานพาหนะทุกชนิด
อย่างเด็ดขาด เมื่อหลัต้าเจาถูกนำตัวลงจากรถ ก็ถูก
ทหารประหารทันที เพฆะเจมาต ๒ คนลงมือ ใช้เวลา
ไม่กี่วินาทีก็ตาย ขณะที่ถูกนำขึ้นประหาร หลัต้าเจา
ไม่เปลี่ยนแปลง ท้าหวาโปลีและขุนนางเห็นสมการ

เมื่อเข้าสู่หลักประหารยังพูดเล่นว่า “อย่างนี้จะตาย
แล้วหรือ”^{๑๖}

สำหรับเจินตูซัว ผู้ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่
สำคัญอีกคนหนึ่ง หลบหนการแขวนคอไปได้ แต่
เจินตูซัวก็ถูกจดจำในประวัติศาสตร์ของคอมมิวนิสต์จีน
ว่าเป็น “ลัทธิฉวยโอกาสฝ่ายขวา” เป็น “ลัทธิทรอต
สกี” และถูกปลดออกจากตำแหน่งเลขาธิการตลอดจน
จากสมาชิกพรรคในที่สุด ชีวิตบั้นปลายของเจินต้องติด
คุก และก็ตายด้วยโรคมะเร็ง (๑๙๑๔)^{๑๗}

๑๖ ข้อความดังกล่าว เป็นข้อความจาก อันโซวหมินกั๋ว
เป่า ซึ่งติดอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่เมืองกวางโจว
ของขอบคุณอาจารย์ สุนทร อรุณลีเลิศ แห่งมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ที่ช่วยแปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย อนึ่งมี
การกล่าวมาก่อนตายหลัต้าเจาตะโกนว่า “ลัทธิคอมมิ
นิสต์จงเจริญ” แต่ไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอนว่าเขาได้พูด
เช่นนั้นจริง อาจจะเป็นการเขียนประวัติศาสตร์ขึ้นภายหลัง
หลังในลักษณะของการสรรเสริญวีรชนภายหลังก็ได้

๑๗ Meisner on pit หน้า ๒๒๒

เราไม่ทราบว่าการหาก หลี่ต้าเจา มิได้ถูกประหารชีวิต เขาจะมีบทบาทอย่างไรในประวัติศาสตร์ของคอมมิวนิสต์จีนหลัง ๑๙๔๙ ปัจจุบันหลี่ต้าเจา ได้รับการยกย่องอย่างเป็นทางการในฐานะวีรชนของการปฏิวัติ ในฐานะผู้นำที่แท้จริงของขบวนการ ๔ พฤษภาคม ในฐานะผู้บุกเบิกลัทธิมาร์กซิสม์ และผู้สถาปนาพรรคคอมมิวนิสต์จีน บทบาทของเขาจะเป็นบทบาทของผู้พันวางรากฐาน และมาก่อนกาลเวลาของผู้ที่จะปฏิวัติได้สำเร็จอย่างเหมาะสม ในทันทีเราจะหันกลับมาดูกันอีกทีเกี่ยวกับความคิดและปรัชญาทางประวัติศาสตร์ของหลี่ต้าเจา

ปรัชญาประวัติศาสตร์จีนแต่เดิม

หลี่ต้าเจาได้รับอิทธิพลมาร์กซิสม์ในการตีความประวัติศาสตร์จีน ก่อนที่เราจะพูดถึงความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญทางปัญญา เราควรจะต้องตั้งข้อสังเกตอย่างกว้างๆ เสียก่อนว่า ปรัชญาประวัติศาสตร์จีนนั้นแต่เดิมเป็นมาอย่างไร

นักประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของจีน คือ ซือหม่าเฉียน (๑๔๕-๘๖ ก่อนคริสต์ศักราช) ซึ่งอยู่ในสมัยราชวงศ์ฮั่น สมัยนั้นเป็นสมัยรุ่งเรืองของจีน ผลิตตัวรากลาสติคมายรวมทั้งตำราทางประวัติศาสตร์การเขียนประวัติศาสตร์ของจีน ผูกพันอย่างมากกับลัทธิขงจื๊อ งานเขียนของขงจื๊อ (คัมภีร์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และคัมภีร์บันทึกเหตุการณ์ฤดูวสันต์และฤดูสารท)๑๔ นั้นเป็นเอกสารพิมพ์หน้าทางจริยธรรม คือ “สรรเสริญและประณาม” มีการเก็บเอกสารเกี่ยวกับตระกูลขุนนาง มีประเพณีการอ้างและท่องจำข้อความทางประวัติศาสตร์เพื่อชักจูงโน้มน้าวความคิดเห็นในการถกเถียงปัญหา๑๕ อิทธิพลของลัทธิขงจื๊อนั้นขยายความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับคนให้กว้างขวาง หน้าตาของประวัติศาสตร์คือเรื่องราวและคำสอนทางด้านศีลธรรมและประเพณี ดังคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเรื่องมนุษย์ชาติให้ถูกต้องทั้งทางด้านปรัชญาและด้านศีลธรรมนั้นแหละคือคน และคนก็เป็นดังที่ปรากฏอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์นั่นเอง”๑๖

ซือหม่าเฉียน นักประวัติศาสตร์ผู้สืบทอดลัทธิขงจื๊อ สืบทอดตำแหน่งของบิดาในฐานะของ “อาลักษณ์

และโหราธิบดี” เมื่อเล็ก ๆ เขาศึกษาเรื่องราวของรถศึก เครื่องแต่งกาย ภาษาที่จะใช้ในพิธี บิดาส่งเขาเดินทางไปหลายที่รวมทั้งไปบ้านเกิดของขงจื๊อ การที่บิดามีตำแหน่งในราชสำนัก และจากการศึกษาด้วยประสบการณ์ ก็ทำให้เขามีคุณสมบัติที่จะทำงานในราชสำนักต่อจากบิดา ซือหม่าเฉียนได้รับคำบอกเล่าต่าง ๆ จากเรื่องการก่อตั้งราชวงศ์ฮั่น ดังนั้นเขาก็ได้รับเรื่องราวทางภูมิศาสตร์ ประเพณี และประวัติศาสตร์ ทั้งยังสามารถใช้หอสมุดเอกสารของราชสำนักด้วย ซึ่งเป็นผลให้เขาสามารถเขียน บันทึกของนักประวัติศาสตร์ (Records of the Historian) ออกมา หนังสือเล่มนี้ (ชื่อภาษาจีนว่า ซือจี้ Shih chi) มีความยาว ๑๓๐ บท “บรรยายเรื่องราวตั้งแต่หวางตี้ (จักรพรรดิเหลือง) มาจนถึงอันหวู่ตี้เป็นเวลาสามพันปี... เป็นจำนวนตัวหนังสือถึงห้าแสนคำ”๑๗ และใช้เวลาเขียน ๑๐ ปี ส่วนหนึ่งของหนังสือกล่าวถึงตระกูลของเจ้าศักดินาต่าง ๆ ของจีน และอีกส่วนหนึ่งกล่าวถึงบุคคลสำคัญในทำนองชีวประวัติ๑๘

งานเขียน บันทึกของนักประวัติศาสตร์ (ซือจี้)๑๙ เปรียบเสมือนประวัติศาสตร์ฉบับมาตรฐาน เป็นการวางพื้นฐานงานเขียนประวัติศาสตร์ของจีนในเวลาต่อ ๆ มา ซือหม่าเฉียนเป็นคนกล้าเป็นปราชญ์และเชื่อมั่นในตนเอง แม้ว่าจะได้ชื่อเป็นนักประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ก็ตาม แต่ชีวิตในราชการไม่ประสบความสำเร็จนัก บั้นปลายถูกจักรพรรดิฉินจี้กักตุนเสีย ๓ ปี เพราะไปแก้

๑๔ Wm. Theodore de Bary, (เจ้านก ทองประเสริฐ แปล), บ่อเกิดลัทธิประเพณีจีน, ภาค ๒ ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๑๐, บทที่ ๑๒-๑๓.

๑๕ W.G. Beasley and E.G. Pulleyblank, **Historians of China and Japan**, London : Oxford University Press, 1961, หน้า ๒-๓.

๑๖ เจ้านก ทองประเสริฐ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๑๕

๑๗ ทวี วรดิถ, ประวัติศาสตร์จีนจากสงครามฝิ่นถึงปฏิวัติซินไฮ่, ยุคใหม่, ๒๕๒๔ หน้า ๒๘

๑๘ Hookham, *op. cit.*, หน้า ๕๐-๕๑

๑๙ โปรตดู เจ้านก ทองประเสริฐ, อ้างแล้ว, และโปรตดู คำแปลบางตอนในภาษาอังกฤษ Szuma Chien, **Selections from Records of the Historian**, Peking : Foreign Languages Press, 1979.

แทนแม่ทัพคนหนึ่งซึ่งถูกส่งไปรบที่ชายแดนและยอมแพ้
กับพวกกองทัพพร้อมๆ ๕ ชื่อหม่าเฉียนกล่าวถึงการถูกลง
โทษครั้งนั้นว่า “ข้าพเจ้าจะหวังความถูกต้องยุติธรรมได้
ก็ภายหลังความตายเท่านั้น” ๒๔

กล่าวโดยย่อแล้วงานเขียนทางประวัติศาสตร์ของ
จีน เป็นงานของราชการ ต้องการรักษาไว้ซึ่งความ
ต่อเนื่อง กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะใช้เอกสารอ้างอิงสำหรับ
บรรดาข้าราชการทั้งหลาย ดังนั้นก็เป็นเสมือนตำราใน
การปฏิบัติราชการ ผู้เขียนหรือนักประวัติศาสตร์ก็เป็น
ข้าราชการสำนัก ดังนั้นประวัติศาสตร์ชนิดนี้ก็เป็นประ
วัติศาสตร์เพื่อราชสำนักเป็นส่วนใหญ่ เป็นการเสนอตัว
อย่างในสมัยโบราณเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาของ
ข้าราชการ เพื่อใช้เป็นศิลปะในการปกครอง การศาล
การเก็บภาษีอากร เป็นต้น ลักษณะงานประวัติศาสตร์
แบบนี้จะเน้นที่ตัวบุคคล และในบางครั้งก็ขาดการ
วิเคราะห์ ขาดการประสานข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
(synthesis) ๒๕

เมื่ออิทธิพลตะวันตกเข้ามามากในคริสต์ศตวรรษ
ที่ ๑๙ และจีนถูกรุกรานนั้น จีนต่างกับญี่ปุ่นในแง่ที่มี
รัฐบาลที่เป็นอนุรักษนิยมอย่างแรงกล้า ดังนั้นก็ขาดการ
ศึกษาโลกสมัยใหม่ดังที่ญี่ปุ่นทำในสมัยการปฏิรูปเมจิ แต่
กระนั้นก็ตามจีนก็มีนักคิดและปัญญาชนในลักษณะของ
การปฏิรูปอยู่หลายคน ในขบวนการปฏิรูปสมัยปลาย
ราชวงศ์ชิง คือปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และต้น ๒๐
นั้น กังยูไหว (๑๘๕๘-๑๙๒๗) และเหลียงฉีฉาว (๑๘๗๓
-๑๙๒๘) มีบทบาทสำคัญในการประเมินอดีต บุคคลทั้ง
สองเป็นจุดต่อเนื่องของจีนเก่า สู่ยุคของการปฏิรูป อัน
จะนำไปสู่ยุคของการปฏิวัติที่เราจะเห็นได้จากผลงานของ
หลี่ต้าเจาต่อมา

กังยูไหวศึกษาความคิดตะวันตกและสังคมนิยม
ตก ออกหนังสือพิมพ์เผยแพร่ความคิด เขาตั้งข้อสง
สัยต่องานเขียนของขงจื๊อ ว่าขงจื๊ออาจจะมิได้เขียนขึ้น
เอง แต่ทำหน้าที่ในการรวบรวมตำราขึ้นมาใช้ในการ
ปฏิบัติมากกว่า ดังนั้นขงจื๊อก็เป็นนักปฏิรูปในสมัยนั้น
ที่จะ “บิดอดีตให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน”
ดังนั้นขงจื๊อก็เป็นทั้งอดีต-ปัจจุบัน-และอนาคต บาง
ครั้งกังยูไหวตีความการปฏิรูปของเขาไปไกลถึงขนาดว่า

ขงจื๊อเป็นนักประชาธิปไตยแนวรัฐธรรมนูญ ๒๖ เขาตี
ความทางประวัติศาสตร์ของจีนต่ออีกในรูปของวัฏจักรว่า
มียุคของความปั่นป่วน ยุคฟื้นฟู แล้วก็ยุคความสงบ
ราบรื่น ความคิดของกังยูไหวผสมปนเประหว่างค่านิยม
เก่าของจีนกับอิทธิพลใหม่จากตะวันตก ในขณะที่เขา
ยังยืนยันกับขงจื๊อ เขาก็ปฏิเสธแนวความคิดว่าด้วยยุค
ทองในอดีตของจีน มารับแนวความคิดวิวัฒนาการของ
ชาร์ลส์ ดาร์วิน เป็นต้น เขาคัดค้านทฤษฎีการเมืองแบบ
กษัตริย์ไทย เสนอเรื่องของสิทธิ เสรีภาพและกฎเกณฑ์
แห่งกฎหมาย แนวความคิดปฏิรูปของกังยูไหวจะเป็น
ไปได้ยากในสภาพความปั่นป่วนของจีนในยุคนั้น ใน
ขณะที่จักรวรรดินิยมกำลังแทรกแซงอย่างหนัก และ
รัฐบาลราชวงศ์ชิงก็อนุรักษนิยมอย่างรุนแรง นักคิด
เสรีนิยมแบบเขาถูกปราบปรามได้ง่าย แม้กระทั่งผู้ร่วม
งานคือเหลียงฉีฉาวก็ต้องลี้ภัยไปญี่ปุ่น

กังยูไหวเป็นปัญญาชนที่มีอิทธิพลมากในช่วง
ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ครั้งหนึ่งเขาถูกนำตัวเข้าเฝ้า
จักรพรรดิฉินเพื่อเสนอมาตรการปฏิรูป แต่ขบวนการ
ปฏิรูปนี้ถูกพระนางซูสีไทเฮาขัดขวาง จักรพรรดิถูกกัก
ขังบริเวณ บรรดานักปฏิรูปต้องไปลี้ภัยการเมือง และ
เหลียงฉีฉาวจะเป็นผู้สืบทอดอิทธิพลความคิดการปฏิรูป
ของกังยูไหว เหลียงฉีฉาวมีอิทธิพลระหว่าง ๑๘๐๐-๑๙๑๘
และเป็นหนึ่งในผู้นำเสรีนิยมต่อสู้ทางปัญญากับพวกมาร์ก

๒๔ Hookham, *op. cit.*

๒๕ Beasley, *op. cit.* วิจารณ์การทางด้านปัญญาและงาน
เขียนทางประวัติศาสตร์ของจีนนั้น สลับซับซ้อนมากเกินไป
กว่าที่จะกล่าวได้ละเอียดในที่นี้ โปรดดูขยายความต่อได้จาก
หนังสือข้างต้นและจาก Grace E. Cairns, *Philoso-
phies of History*, New York : Philosophical
Library, 1962, chapter 7, and Charles S.
Gardner *Chinese Traditional Historiography*,
Cambridge : Harvard University Press, 1961,
and John Meskill, *The Pattern of Chinese
History*, Boston : D.C. Heath and Co., 1965.

๒๖ Meisner *op. cit.*, หน้า ๓๒ และโปรดดู ประเวศ ศรี
พิพัฒน์, *สาธารณรัฐประชาชนจีน*, โอเดียนสโตร์,
๒๕๑๓, บทที่ ๑ และดูรายละเอียดได้จาก Beasley, *op.
cit.*, Chapter 11.

ซัสต์ เหลียงได้ชื่อว่าเป็นคราในวงการหนังสือพิมพ์ เขามีไฟและอารมณ์รุนแรงในการเขียน เขาเลิกตาม กังยูไหวในการที่จะตีความขงจื้อและเม้งจื้อให้เป็นนัก ปฏิรูป เขาเริ่มปฏิเสธประวัติศาสตร์ที่เป็นวัฏจักร และก็ เริ่มสนใจนักคิดตะวันตกเช่น รัสโซ และมองเตสกีเออ และเหลียงก็ต้องการสถาบันกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ^{๒๗}

การตีความประวัติศาสตร์ของหลัต้าเจา

ดังที่จะเห็นจากข้างต้นว่า หลัต้าเจาพร้อมกับ ความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ของจีน คือความเสื่อมของ ราชวงศ์ชิง การรุกรานของจักรวรรดินิยม ความเสื่อม ของค่านิยมเก่าของจีน การเข้ามาของอิทธิพลใหม่ในรูป ของเสรีนิยม มาร์กซีสต์ การปฏิรูป และการปฏิวัติ เกือบจะเป็นกฎทั่วไปที่ว่าเมื่อมนุษย์เกิดเปลี่ยนทัศนคติของ เขาเกี่ยวกับปัจจุบัน ความคิดที่เกี่ยวกับอดีตของเขาก็ถูก กระทบกระเทือนด้วย เมื่อเขาเปลี่ยนทัศนคติกับปัจจุบัน เขาก็มองหาการตีความกับอดีตใหม่ สิ่งที่เรากำหนดว่า อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต นั้น เป็นการกำหนดเพื่อแบ่งชน เวลาเพื่อให้เข้าใจแก่ความเข้าใจของเราเท่านั้น แต่อดีต- ปัจจุบัน-อนาคต นั้น โดยความเป็นจริงแล้วติดพันกัน เป็นลูกโซ่ และโดยความคิดทางปัญญาแล้วมันก็จะแยกกัน ไม่ออก

เมื่อหลัต้าเจากลายเป็นมาร์กซีสต์^{๒๘} เขาก็ให้ ความสนใจต่อประวัติศาสตร์มาก ทั้งนี้เพราะลัทธิมาร์ก ซีสต์มีสมมุติฐานที่ว่า การทำความเข้าใจต่อกฎทั่วไปของ วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ช่วยให้เกิดหัตถ์ต่อความ เป็นจริงของประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งใน การเป็นแนวทางในการปฏิบัติของผู้คนทั่วไปในปัจจุบัน และสามารถจะช่วยให้สร้างสังคมนิยมในอนาคตได้^{๒๙} ถ้าจะกล่าวโดยย่อ ก็คือ ถ้าเป้าหมายของมาร์กซีสต์อยู่ที่ การสร้างสังคมนิยมในอนาคต ก็จะต้องเข้าใจอดีต เพื่อ ให้อดีตช่วยนำทางในปัจจุบัน เพื่อไปสู่อนาคต ในช่วง ระยะเวลา ๑ ปี ก่อนถูกประหารชีวิต หลัต้าเจาสนใจ “แนวความคิดวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์” มาก เขา เขียนบทความขนาดยาวชื่อ “ความสำคัญของการศึกษา ประวัติศาสตร์” (The Essentials of Historical Study) ในปี ๑๙๒๔ และเมื่อบรรยายที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง เขาก็ใช้ ลัทธิมาร์กซีสต์ในการมองประวัติศาสตร์โบราณของจีน

ในหนังสือตีความ “แนวความคิดวัตถุนิยมทาง ประวัติศาสตร์” ของมาร์กซ้อย่างสั้น ๆ ว่า กฎแห่งสำคัญ ในการที่จะเข้าใจมนุษย์และประวัติศาสตร์ของมนุษย์ก็คือ การทำความเข้าใจกิจกรรมการผลิตของมนุษย์นั่นเอง (หรือพูดง่าย ๆ ว่า ถ้าจะเข้าใจมนุษย์กับประวัติศาสตร์ ของเขา ก็ต้องเข้าใจการทำมาหากินของเขา ?) ดังนั้น หลัต้าเจาจึงแสดงความคิดเห็นไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลง โครงสร้างส่วนบนของสังคมจะเป็นไปตามการเปลี่ยน แปลงของพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ เลยที่จะอธิบายถึงประวัติศาสตร์ เว้นเสียแต่ว่าโดยความ สัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ”^{๓๐}

สำหรับหลัต้าเจาแล้ว การใช้ทฤษฎีประวัติ ศาสตร์ของมาร์กซ์ ก็เพื่อ ๑. กำหนดยุคสมัย (periodi- zation) ๒. พิสูจน์ว่าประวัติศาสตร์ถูกกำหนดโดยขบวนการของพลังของการผลิต และ ๓. ยืนยันว่า “มนุษย์ สร้างประวัติศาสตร์” ดังนั้นปรัชญาของหลัต้าเจาที่ได้ มาจากอิทธิพลของมาร์กซ์ ก็มองประวัติศาสตร์ว่าเป็น กระบวนการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในการต่อสู้เอาชนะ

๒๗ Li Chien-nung, *The Political History of China, 1840-1928*, Stanford: Stanford University Press, 1987, หน้า ๑๘๘-๘๘

๒๘ ในหนังสือว่ามาร์กซีสต์ หมายถึงผู้ที่รับแนวทางความคิด ของลัทธิมาร์กซีสต์ ส่วนคำว่าคอมมิวนิสต์นั้นหมายถึง ผู้ที่เข้าร่วมจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์ใน การรณรงค์ทางการเมือง ดังนั้นหลัต้าเจาก็เป็นมาร์กซีสต์ ก่อนที่จะเป็นคอมมิวนิสต์ และในตอนหลังเขาก็เป็นทั้ง มาร์กซีสต์และคอมมิวนิสต์ในเวลาพร้อมกัน

๒๙ Meisner, *op.cit.*, หน้า ๑๕๕

๓๐ เพิ่งอ้าง, หน้า ๑๕๖ ในเรื่องเกี่ยวกับ “แนวความคิดวัตถุ นิยมทางประวัติศาสตร์” นี้มีหนังสือภาษาไทยหลายเล่มเช่น ลัทธิวัตถุนิยมวิทยาและวัตถุนิยมประวัติศาสตร์, โจเซฟ สตาลิน เขียน, ประกาย สุขวัญ แปล, แนวร่วมนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๘ และ วัตถุนิยมวิทยากับ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์, โจเซฟ สตาลิน เขียน, ส. ชศกุล แปล, แสงตะวัน, ๒๕๑๘, และ อนาธิปไตยหรือสังคมนิยม บทผนวก วัตถุนิยมวิทยากับวัตถุนิยมประวัติศาสตร์, โจเซฟ สตาลิน เขียน, ป. ปวโรหิต แปล, ประวัติศาสตร์,

ธรรมชาติ ในการต่อสู้นมนุษย์ก็แปลกแยกออกมา และในที่สุดมนุษย์ก็สามารถตระหนักสำนึกในตนเองได้ และมนุษย์ก็จะออกจาก “อาณาจักรของความจำเป็น” ไปสู่ “อาณาจักรของเสรีภาพ”^{๓๑} ซึ่งก็หมายความว่าเป้าหมายคือการสร้างสังคมนิยม

ดูเหมือนว่าหลัต้าเจาจะให้ความสำคัญกับการตีความประวัติศาสตร์มาก หลัต้าเจาว่า “ไม่รู้ว่าจะจบลงเมื่อใด ในกระแสธารประวัติศาสตร์อันยาวที่ปราศจากจุดเริ่มต้นและจุดจบนี้ ข้าพเจ้าและชีวิตของข้าพเจ้าอยู่อนาคตกับอดีตดูไม่มีขอบเขต และถ้าข้าพเจ้ามิได้ศึกษาลักษณะของประวัติศาสตร์ให้แจ่มแจ้งเพื่อที่จะเข้าใจแนวโน้มต่าง ๆ แล้ว ชีวิตของข้าพเจ้าก็จะไม่มีความสำคัญใด ๆ ... ข้าพเจ้าคงจะเป็นเหมือนเรือที่โดดเดี่ยวถูกพายุพัดไปในมหาสมุทรที่ไร้ขอบเขต หลงทาง ดังนั้นการตีความประวัติศาสตร์จึงเป็นมาตรฐานที่จะจัดชีวิตมนุษย์”^{๓๒}

หลัต้าเจาถือว่าการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างแท้

๒๕๒๒ จากระยชอนเข้าใจว่าคงแปลมาจากงานเขียนของสตาลิน ซึ่งก็คงถ่ายทอดจากภาษาของกฤษณ์อีกทีหนึ่ง ไม่ทราบว่ามีไม่ถึงมีฉบับแปลหลายฉบับ และก็ยังไม่มีเวลาตรวจกันว่าแต่ละฉบับแตกต่างกันอย่างไร แต่ขอตั้งข้อสังเกตไว้ว่าในเรื่อง “แนวความคิดวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์” อันเป็นแนวคิดสำคัญของลัทธิมาร์กซ์สมัย ถ้าต้องการจะเข้าใจทำไมไม่กลับไปศึกษาหรือแปลโดยตรงจากมาร์กซ์แทนสตาลิน นอกจากหนังสือดังกล่าว ๓ เล่ม ก็ยังมีเล่มหนึ่งที่อ้างว่าแปลมาจากจีน คือ ปรัชญาเบื้องต้นว่าด้วยวัตถุนิยมวิทยา, นิภา-รัตนา ถอดความ, กลุ่มลัทธิฯ, ๒๕๒๓ และอีกเล่มหนึ่งซึ่งกล่าวว่าแปลจากภาษาฝรั่งเศส คือ รากฐานปรัชญาวัตถุนิยม, กลุ่มเพื่อนพ้องในยุโรป, กอไผ่, ๒๕๒๓ หนังสือเหล่านี้ส่วนใหญ่ยากต่อการทำความเข้าใจ เพราะมักไม่บอกแหล่งที่มาทำให้เอามาพิจารณาประกอบการศึกษาได้ยาก การทำงานวิชาการทางด้านนี้ยังมีข้อบกพร่องมาก ผู้ที่จะทำงานทางปัญญาเหล่านี้ควรดูตัวอย่างของงานที่ละเอียดและจริงจังของ จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของกบฏสยามไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชนชั้นชาติ, มุลินี โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๔

จริง เกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ในยุโรป ดังนั้นก็เริ่มจากนักวิทยาศาสตร์อย่างนิวตัน และพัฒนาเรื่อย ๆ จนถึงมาร์กซ์ และการตีความประวัติศาสตร์อย่างแท้จริงนี้ จะช่วยปลดปล่อยจิตใจของมนุษย์ที่ถูกครอบงำด้วยการตีความแบบเก่า ๆ ดังในกรณีของจีนก็จะได้หลุดจากการตีความแบบด้อยหลัง (retrogressive view of history) ที่มักจะมองหายศทองในอดีต และที่ถือว่ากระบวนการทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของฟ้าดินหรืออำนาจนอกเหนือธรรมชาติ หรือวัตรกรรมของวัตรกษัตริย์กับมหาบุรุษ ซึ่งเป็นทัศนะของลัทธิขงจื๊อซึ่งที่กล่าวมาแล้ว กับทัศนะของนักปฏิรูปดั่งเช่น กังยูไหว และเหลียงฉีฉาว ดังนั้นในแง่ประวัติศาสตร์ของหลัต้าเจาจึงเป็นประวัติศาสตร์ที่มีบทบาท มิใช่ประวัติศาสตร์ที่อยู่เฉย ๆ เขากล่าวว่าประวัติศาสตร์ “คือขบวนการของชีวิตมนุษย์ การสืบทอดของชีวิตมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงของชีวิตมนุษย์และวิวัฒนาการของชีวิตมนุษย์ ประวัติศาสตร์เป็นสิ่งหนึ่งของชีวิต กิจกรรม ความก้าวหน้าและการพัฒนา ... ประวัติศาสตร์มิใช่หนังสือเล่มเก่า ๆ กระดาษแผ่นเก่า ๆ ก้อนหินตาย ๆ หรือกระดูกแห้ง ๆ สิ่งที่เราควรศึกษาคือประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต มิใช่ประวัติศาสตร์ที่ตาย ประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตจะได้มาจากชีวิตมนุษย์ และมีใช้จะหามาได้ด้วยกระดาษแผ่นเก่า ๆ”^{๓๓}

ในการเขียนประวัติศาสตร์จีนนั้น หลัต้าเจามีได้มีผลงานเขียนมากมายและเป็นหลักกัน^{๓๔} ถึงแม้เขาจะเรียกร้องให้นักประวัติศาสตร์ศึกษาประวัติศาสตร์จีนโดยใช้ “แนวความคิดวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์” ก็ตาม แต่ตัวเขาเองก็มิได้มีเวลาศึกษาอย่างจริงจัง ถึงแม้เขาจะเป็นอาจารย์ในคณะประวัติศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง (ซึ่งเขาเป็นหัวหน้าบรรณารักษ์) เขาก็ใช้ลัทธิมาร์กซ์สมัยประกอบไม่มากเท่าไร บทบาทของหลัต้าเจาจะเป็นการ

๓๑ Meisner, op. cit., หน้า ๕๕๖-๕๗

๓๒ Ibid., หน้า ๕๕

๓๓ Ibid., หน้า ๕๕.

๓๔ งานเขียนของหลัต้าเจารวมพิมพ์เป็นเล่มในภาษาจีน คือ

Li Ta-chao Hsuan (Collected Works of Li Ta-chao), Peking, 1962

สร้างโลกทัศน์ในการมองประวัติศาสตร์มากกว่าการทำงานขีดเขียนทางประวัติศาสตร์ บทบาทผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนและการเป็นปัญญาชนนักการเมือง ทำให้เขาขาดเวลาที่จะค้นคว้าวิจัยอย่างลึกซึ้ง และนี่เป็นประเด็นของการถกเถียงของกลุ่มปัญญาชนจีนภายหลัง “ขบวนการ ๔ พฤษภาคม ๑๙๑๙” อย่างมาก ดังที่กล่าวมาแล้วว่าหลี่ต้าเจาเป็นผู้นำของลัทธิมาร์กซ์สมัยใหม่ โดยมีหูชเหวียนเป็นผู้นำลัทธิเสรีนิยม ทั้งสองกลุ่มแตกแยกกันทางความคิดอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในหัวข้อถกเถียงว่าด้วย “ปัญหาและลัทธิ” (Problems and Ideas) การถกเถียงทำให้ปัญญาชนจีนจากกลุ่ม *เยาวชนใหม่* แยกออกเป็น ๒ ค่าย และค่ายเสรีนิยมของหูชเหวียนก็แยกออกไป ไปออกหนังสือพิมพ์ของตนเองทั้งในปักกิ่งและเซี่ยงไฮ้ ในขณะที่พวกมาร์กซ์สแตลเห็นว่าปัญหาของจีนอยู่ที่โครงสร้าง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการมองปัญหา และการแก้สังคมทั้งหมดได้ก็ด้วยมาตรการของการปฏิวัติ แต่พวกเสรีนิยมเสนอว่า ปัญหาสังคมเป็นกระบวนการของปัญหาเฉพาะแต่ละปัญหาไป ดังนั้นก็ต้องค่อย ๆ แก้ไขมาตรการต่าง ๆ พวกเสรีนิยมเสนอให้มีการศึกษาปัญหาต่าง ๆ อย่างทะลุปรุโปร่งที่ละปัญหา ให้มีการทำงานอย่างจริงจัง แทนการพูดถึงยุทธศาสตร์ทางการเมืองหรือ Ideas ทั้งหลาย^{๓๕}

สำหรับการมองประวัติศาสตร์จีนนั้น หลี่ต้าเจามีลักษณะเด่นอยู่ ๒ ประการ คือ ๑. มิได้ใช้พัฒนาการประวัติศาสตร์อันเป็นเส้นตรงในการมองประวัติศาสตร์จีน ๒. การตีความประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของจีนนั้น หลี่ต้าเจามีลักษณะชาตินิยมสูง และสามารถทำให้ลักษณะชาตินิยมนี้เข้ากับสังคมนิยมได้

ในประเด็นแรก ในสมัยที่หลี่ต้าเจามีชีวิตอยู่นั้น แนวทางการตีความประวัติศาสตร์เป็นเส้นตรง (Unilinear) อันเป็นอิทธิพลของยุคสตาลินภายหลังปี ๑๙๒๗ ยังมิได้ปรากฏชัด การตีความประวัติศาสตร์ที่วามนุษย์จะต้องผ่านกระบวนการของสังคมบุพกาล สังคมทาส สังคมศักดินา สังคมทุนนิยม และสิ้นสุดที่สังคมนิยมนั้น มาร์กซ์ได้ตั้งไว้เป็นแนวสังเขปของกระบวนการประวัติศาสตร์ในยุโรปตะวันตก ทั้งมาร์กซ์และเลนินก็มิได้ยืนยันว่าเป็นคัมภีร์ของการมองประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ดังนั้นทฤษฎีปรัชญาประวัติศาสตร์ที่ว่า *marche gene-*

rale ของมนุษย์ทุกหมู่ทุกเหล่าจึงเป็นอุดมการณ์สมัยสตาลินโดยแท้จริง^{๓๖}

ดังนั้นในงานของหลี่ต้าเจา เขาก็มิได้สนใจที่จะเสาะแสวงหายุทธศาสตร์หรือยุคศักดินาของจีน หรือแม้กระทั่งที่จะมองหาหน่อของทุนนิยมจีนก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ หลี่ต้าเจาก็จะบรรยายถึงสังคมจีนโบราณอย่างกว้าง ๆ ว่า “เป็นการจัดองค์กรเศรษฐกิจทางการเกษตร” และ “ไม่เปลี่ยนแปลง” เป็นเวลากว่าสองพันปี หลี่ต้าเจาว่ากรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดินนั้นเป็นแบบฉบับของกรรมสิทธิ์ที่ดินมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์โจว^{๓๗} แต่ก็มิได้เสนอว่านั่นเป็นยุคศักดินา

๓๕ Arif Dirlik, *Revolution and History*, Berkeley : University of California Press, 1978, หน้า ๔๕ ; see also Li Chien-nung, *op.cit.*, หน้า ๔๗๗ ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างหลี่ต้าเจาและหูชเหวียน มิได้หมายถึงการขาดความสัมพันธ์ทางส่วนตัวของกันและกัน ดังที่กล่าวมาแล้วว่าหลี่ต้าเจารักษาความสัมพันธ์กับผู้ที่มีความเห็นไม่เหมือนกับเขาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นภายหลังการตายของเขา หูชเหวียนได้อุทิศงานเขียนของเขาเล่มหนึ่งให้กับหลี่ต้าเจาเพื่อแสดงถึงมิตรภาพที่ยั่งยืนของทั้งสองฝ่าย Meisner, *op.cit.*, หน้า ๒๒๐-๒๑

๓๖ อิทธิพลของการตีความประวัติศาสตร์ตามอุดมการณ์สตาลินปรากฏชัดในจีนภายหลัง คือปรากฏในงานเขียนของมาร์กซิสต์จีน ๑๙๒๘ Kuo Mo-jo : *Study of Ancient Chinese Society*, see Dirlik, *op.cit.*, chapter 6 นั่นคือว่าอิทธิพลดังกล่าวมาถึงไทยด้วย ดังปรากฏในงานชิ้นแรก ๆ ของจิตร ภูมิศักดิ์, โฉมหน้าศักดินาไทย ซึ่งเขียนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ (๑๙๕๗) แต่ จิตร ภูมิศักดิ์ ก็เลิกให้ความสนใจต่อการเดินทางเป็นเส้นตรงของประวัติศาสตร์ไทย ดังจะเห็นได้จากงานเขียนของเขาในเรื่อง ความ เป็นมาของคำสยาม ฯ ซึ่งคงเขียนเสร็จราว ๆ พ.ศ. ๒๕๐๗ -๐๘ (๑๙๖๔-๖๕)

โปรดดู อนันต์ กาญจนพันธุ์, “แนวการเขียนประวัติศาสตร์ของจิตร ภูมิศักดิ์,” เอกสารสัมมนาและการประชุมใหญ่ของสมาคมประวัติศาสตร์, ๒๕๒๔

๓๗ นักมาร์กซิสต์จีนสมัยหลังพยายามที่จะตีความระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนบุคคลให้อยู่ในยุคศักดินาและจีนในปัจจุบันก็มองประวัติศาสตร์ในแนวทางนี้ ดังจะเห็นได้จากการจัดการแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่กรุงปักกิ่ง และ

แทนที่จะตีความประวัติศาสตร์จีนให้เข้ากับการกำหนดยุคของมาร์กซ์สต์ หลัตาเจากลับเน้นความแตกต่างหลากหลายของพัฒนาการของประวัติศาสตร์ ถึงแม้ว่าเขาจะเปลี่ยนเป็นมาร์กซ์สต์แล้วก็ตาม เขาก็ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแนวความคิดของเขาว่าด้วยความแตกต่างระหว่างตะวันออกกับตะวันตก หลัตาเจาเรียกร้องให้มีการสร้าง “ทฤษฎีว่าด้วยประสบการณ์ของชาติ” เขาให้ความสำคัญกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และเชื่อว่าสภาพทางธรรมชาติของจีนทำให้เกิดระบบการเกษตรที่ไม่มีความเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลให้เกิด “โครงสร้างส่วนบนทางอุดมการณ์ การเมือง และสังคมของจีนอย่างเด่นชัด”^{๓๘}

ถ้าจะตั้งคำถามว่า ในเมื่อมาร์กซ์เองก็ให้ความสำคัญต่อสภาพภูมิศาสตร์อย่างมาก ดังนั้นในการมองสังคมเอเชีย มาร์กซ์จึงเสนอทฤษฎี “วิถีการผลิตแบบเอเชีย” ซึ่งอธิบายวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของ

ปรากฏชัดในงานเขียนของ ทวีป วรดิกล, ประวัติศาสตร์จีน..., อังแล้ว, ซึ่งแนวการมองสังคมบุพกาล สังคมทาส สังคมศักดินา จากหน้า ๑-๔๑) คือจะสะท้อนการมองประวัติศาสตร์ของทางการของจีนอยู่ไม่น้อย อย่างไรก็ตามในหนังสือ **China : A General Survey**, Peking : Foreign Languages Press, 1979 ซึ่งเป็นหนังสือที่รัฐบาลจีนสมัยหลังเหมาเจ๋อตงพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ และแจกแก่แขกชาวต่างประเทศที่ไปเยือนจีนนั้น แบ่งประวัติศาสตร์จีนออกเป็น ๓ ยุค คือ ยุคโบราณ (Antiquity to AD. 1840) ประวัติศาสตร์สมัยใหม่ (Modern History 1840-1919) และประวัติศาสตร์ร่วมสมัย (Contemporary History 1919-1949) และเอาสังคมบุพกาล สังคมทาส สังคมศักดินา ฯลฯ ไปสอดใส่ไว้ใน ๓ ยุคกว้าง ๆ ดังกล่าว

๓๘ Meisner, *op.cit.*, หน้า ๑๑๒-๑๓

๓๙ เพิ่งอ้าง, และโปรดดู ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, “พบนักคิดปัญญาชนฮังการี,” “โลกหนังสือ, ๔ : ๖ (มีนาคม ๒๕๒๔) และโปรดดู แล คิลกวีย์ตัน, “วิถีการผลิตแบบเอเชียกับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์แห่งความด้อยพัฒนาของสังคมไทย, วารสารธรรมศาสตร์, ๕ : ๑ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๒๒)

๔๐ ทวีป วรดิกล, อ้างแล้ว

๔๑ Meisner, *op.cit.*, หน้า ๑๑๔

โลกที่มีใช้ตะวันตกด้วยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่มีการชลประทานขนาดใหญ่ที่รัฐเป็นผู้จัดการ ทฤษฎีปรากฏในงานของมาร์กซ์ เช่น Capital ซึ่งมาร์กซ์อธิบายถึงสังคมอินเดีย ฯลฯ แต่มิได้อธิบายถึงสังคมจีนหรือญี่ปุ่นในลักษณะนี้^{๓๙} แล้วดังนั้นหลัตาเจาได้ใช้ “วิถีการผลิตแบบเอเชีย” ในการมองประวัติศาสตร์จีนหรือไม่ คำตอบก็คือว่าเขาไม่ได้ใช้

ถึงแม้หลัตาเจาจะปฏิเสธที่จะใช้วิธีการมองประวัติศาสตร์เป็นเส้นตรงดังกล่าวมาแล้ว แต่เขาก็ยืนยันและเชื่อมั่นในลักษณะของการปฏิวัติของมนุษย์ ดังนั้นเขาจึงเชื่อมั่นในวิถีทางที่จีนจะไปสู่สังคมนิยม หลัตาเจาเชื่อว่าจีนจะอยู่ในกระแสสำคัญทางประวัติศาสตร์โลก

และนี่ก็นำมาสู่ประเด็นของการตีความประวัติศาสตร์ในลักษณะชาตินิยม เนื่องจากหลัตาเจาเชื่อว่าจีนอยู่ในกระแสสำคัญทางประวัติศาสตร์โลก คือการเดินไปสู่เป้าหมายของสังคมนิยม ดังนั้นตัวแทนของลัทธิจักรวรรดินิยมจึงเข้ามาในภาพประวัติศาสตร์นี้ หลัตาเจาเห็นว่าอิทธิพลของต่างชาติที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในจีน ได้เปลี่ยนจีนจาก “การจัดรูปองค์กรเศรษฐกิจทางการเกษตร ซึ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลง” นั้นเสีย อารบุน เทคโนโลยี และความคิดตะวันตกได้ปลุกจีน (และเอเชียทั้งหมด) ให้ตื่นขึ้นมาจากการหลับตึ่มเป็นพันปี และเมื่อ “โครงสร้างส่วนบน” ทางวัฒนธรรมการเมืองและสังคมเปลี่ยนไป จีนก็เข้าสู่ยุคใหม่ทางประวัติศาสตร์โลก

ตัวอย่างของการตีความนี้ จะเห็นได้จากทัศนะของหลัตาเจาเกี่ยวกับกบฏไท่ผิง^{๔๐} ซึ่งหลัตาเจาไม่ได้ตีความว่าเป็นแค่เพียงขบวนการต่อต้านราชวงศ์ชิงอย่างธรรมดา ๆ แต่เห็นว่าเป็นการเปิดฉากใหม่ของขบวนการประชาชนในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม และเหตุการณ์สำคัญในจีนนับแต่กบฏไท่ผิงจนถึงกบฏนักมวย หลัตาเจาก็มองว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “ประวัติศาสตร์การปฏิวัติชาติของประชาชนจีน ที่ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม”^{๔๑} ดังนั้นในกรณีนี้หลัตาเจาก็ตั้งประเด็นของการปฏิวัติของชนชาติจีน (ในลักษณะของลัทธิชาตินิยมด้วย) ให้เข้ากับการปฏิวัติโลก ที่จะนำไปสู่สังคมนิยม นี่เป็นประเด็นที่เขาทำได้สำเร็จ (ในขณะที่ปัญญาชนอย่างเฉิน

ดูชั่ว มองว่ากฎเกณฑ์เป็นเพียงพวกปฏิบัติกิจและพวก
บ้าเถื่อนล้าหลัง) วิธีการตีความประวัติศาสตร์ในแนว
ชาตินิยมให้เข้ากับเส้นทางไปสู่สังคมนิยมนี้จะปรากฏอยู่
ทั่วไปในงานเขียนของคอมมิวนิสต์จีนรุ่นต่อๆ มา

ความคิดทางประวัติศาสตร์ของหลัต้าเจา เปลี่ยน
จากที่เคยเชื่อในทฤษฎีการมองประวัติศาสตร์ในแบบเก่า
คือมองว่าชาติหนึ่งมีความรุ่งเรือง แล้วก็มีเสื่อม
โทรม (rise and decline) กลายมาเป็นความเชื่อในกระ
บวนการประวัติศาสตร์ที่ก้าวไปข้างหน้า ดังนั้นอนาคต
ใหม่ของจีนก็จะมาพร้อมกับสังคมนิยมของโลกซึ่งหลัก
เคียงไม่ได้ อย่างไรก็ตามการหลักเคียงไม่ได้นี้ก็หมายถึง
ว่ามนุษย์จะต้องมีจิตสำนึกเข้าร่วมกับเหตุการณ์ มิใช่ใช้
ลัทธิความเงียบ (quietism) ที่รอคอยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

เมื่อถึงประเด็นนี้หลัต้าเจาก็ให้ความสำคัญกับ
กาลเวลาที่**เป็นปัจจุบันมาก** ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า
หลัต้าเจาประทับใจในคำคมของเอเมอร์สันที่ว่า “วาน
นี้เหลือที่จะกู้เรียกกลับ และวันพรุ่งนี้ก็ไม่แน่นอน สิ่ง
เดียวที่เราจะไขว่คว้าได้ก็คือวันนี้” หลัต้าเจาเน้นกาลเวลา
ของปัจจุบัน สิ่งที่มนุษย์จะทำได้ก็ในปัจจุบันเท่านั้น ดัง
นั้นถ้าขาดความเข้าใจปัจจุบันก็จะนำไปสู่ความล้มเหลว
การจะเข้าใจกาลเวลาได้มิใช่การหนีไปหาอดีต การมอง
ประวัติศาสตร์แบบวัฏจักรทำให้มนุษย์ขาดศรัทธาและ
ขาดความหวัง การมองประวัติศาสตร์แบบถอยหลัง (ไป
หายุคทอง) ก็ทำให้มนุษย์ขาดพลัง ดังนั้นก็ต้องมอง
ไปหาอนาคต อดีตนั้นมีอยู่ได้ก็ในปัจจุบัน และปัจจุบัน
ก็เตรียมเพื่ออนาคต การศึกษาประวัติศาสตร์
ของหลัต้าเจาก็เพื่อสร้างบรรยากาศทางจิตใจสำหรับการ
ปฏิบัติทางการเมือง บทบาทของประวัติศาสตร์มิใช่
เพื่อเข้าใจอดีตแต่เพียงอย่างเดียว แต่เพื่อให้มนุษย์มี
พลังในการสร้างอนาคตด้วย ดังนั้นสำหรับหลัต้าเจา
“มนุษย์ที่ได้รับความบันดาลใจจากโลกทัศน์ทางประวัติ
ศาสตร์อย่าง “แท้จริง” (และจากความคิดว่าด้วยกาล
เวลาอย่างแท้จริง) จึงจะสร้างประวัติศาสตร์ได้ และก
จะไม่ถูกพันธนาการไว้ด้วยประวัติศาสตร์”^{๔๒}

^{๔๒} Ibid., หน้า ๑๓๐

สมัครเป็นสมาชิก

วารสารวัฒนธรรม

ปีที่ ๔๐ บาท

ท่านจะได้รับ

ดรรชนี

วารสารวัฒนธรรมศาสตร์

ตั้งแต่ปีที่ ๑-ปีที่ ๕

โดยไม่คิดมูลค่า

วารสารวัฒนธรรมศาสตร์

สยามวิเส

จากสำนักพิมพ์ "ศิลปวัฒนธรรม" เอาหนังสือที่ให้ความรู้ทางด้านการศึกษามาพิมพ์พร้อมกัน 2 เล่ม ขณะนี้กำลังอยู่บนแผงหนังสือทั่วประเทศแล้ว นักศึกษาและท่านที่สนใจประวัติศาสตร์ โบราณคดีนั้นไม่เป็นการควรอย่างยิ่งที่จะผ่านเลยเล่มแรกชื่อ "เรื่องของสองนคร" ผู้เขียนคือ "ชาญวิทย์ เกษตรศิริ" ซึ่งเข้าใจว่านักอ่านคงพอคุ้นหูดีสำหรับท่านนี้ ผลงานที่ปรากฏก็ดูว่าล้วนเป็นหลักประกันได้อย่างไม่เงินที่จะติดตามอ่านงานของเขาต่อไป โดยเฉพาะงานเขียนที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สำหรับหนังสือเล่มนี้ก็เรื่องราวในสมัยสุโขทัย และอยุธยาที่นำศึกษาไม่น้อยเลย/ราคา 25 บาท/ส่วนอีกเล่มหนึ่งเป็นเรื่องแปลและเรียบเรียงโดย "พรณี ฉัตรพลรักษ์" จากเรื่อง "THE CULTURE AND BEHAVIOR" ของ "RUTH BENEDICT" มาเป็นชื่อไทยว่า "วัฒนธรรม และพฤติกรรมของไทย" /ราคา 18 บาท/หนังสือเล่มนี้กล่าวว่าเป็นหนังสือเล่มแรกที่เป็นการทางมาของวิชาที่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับประเทศไทย โดยชาวต่างชาติ จึงนับได้ว่านักศึกษายัง...บางตอนของหนังสือเล่มนี้กล่าวไว้ว่า "คนไทยมีสันติชน ไม่คงรักใคร่แบบขบถ" ซึ่งถ้าจะว่ากันแล้วความเป็นระเบียบนี้ก็สามารถที่จะแก้ปัญหาสังคมของผู้คนที่อยู่ร่วมกันมาก ๆ หรือทำให้บ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้ามากกว่านี้ก็ได้

อ่านหนังสือดีเป็นมงคล

ตลาดหนังสือเมืองไทยทุกวันนี้ มีลักษณะแห่งความต้องการให้ผู้อ่านง่าย, หวาดกลัว ไม่เป็นทางเพิ่มทุนความรู้หรือไม่ยอในหนังสือมันบอหรือๆ เล่ม เช่นหนังสือ "ผี" ที่ปลูกฝังความกลัวให้แก่เด็ก หนังสือที่ว่าด้วย "เทววิทยาต่าง ๆ" ซึ่งมีไม่ได้ในระบอบการปกครองประชาธิปไตย และหนังสือบอวิ "โน้หอย" ซึ่งเป็นเท็จ ฯลฯ เพราะหนังสืออย่างนี้ เด็กไทยจึงฉลาดที่จะแสดงความคิดเห็น

ไม่กล้าหาญในที่ประชุม กลัวโดยไม่เหตุผล แต่ก็ไม่ไปว่าหนังสือบนแผงจะกลัวไปเสียหมดทุกเล่ม หนังสือดีก็มี แต่มีลักษณะประหลาดในเมืองไทยคือ หนังสือดี คนไม่ใคร่อ่าน หนังสือที่แสดงสัจธรรมทางการเมืองเป็นของต้องห้าม คนเขียนสัจธรรมทางการเมืองบางคนต้องติดคุกเพราะเขียนหนังสือมาแล้วก็มี

วันนี้มีหนังสือดี อ่านแล้วเป็นมงคลอยู่เล่มหนึ่ง บนแผงหนังสือ

"เรื่องของ สองนคร ชาญวิทย์ เกษตรศิริ"

บอกเรื่องราวความสนใจแห่งประวัติศาสตร์ของราชอาณาจักรไทยนับแต่ "อำนาจทางการเมืองของอาณาจักรสุโขทัย" "ประวัติศาสตร์ไทยกับพื้นฐานทางเศรษฐกิจ" "ชุมชนอยุธยา-อยุธยา ปัญหาเรื่องวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม" "พระพุทธศาสนาและการรวมอาณาจักรสมัยต้นอยุธยา 1839-1991" กบฏ

ไพร่สมน้อยอยุธยา กับแนวความคิดของผู้มีบุญ พระศรีอารีย์-พระมาตย์"

บอกพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์และสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1

หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนแสดงความหวังไว้ว่า "คงจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นวงการศึกษาศาสตร์ไทยให้มีการคิดค้น ถกเถียง และการเขียนอะไรใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น และเมื่อถึงเวลาเราจะมีประวัติศาสตร์ที่ใหม่กว่าสมบูรณ์กว่า ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอดีตมากกว่าที่เคยมีมา"

ผมอ่านจบแล้วได้ความรู้มากกว่านั้น คือ

"รู้ประวัติศาสตร์ไทยที่เป็นจริง มากกว่ารู้ประวัติศาสตร์ที่แพร่หลายอยู่เป็นอันมาก"

หากเป็นไปได้หนังสือเล่มนี้ควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการพิจารณาบรรจุเป็นหลักสูตรที่กำลังปรับปรุงกันอยู่ขณะนี้ เพราะเด็กที่เรียนประวัติศาสตร์ทุกวันนี้ พึ่งแต่ท่องจำอยู่ใกล้แล้ว เหมือนว่า เธอกำลังท่องจำข้อความอันเป็นเท็จแห่งประวัติศาสตร์

นอกจากเรื่องของ สองนคร ชาญวิทย์ เกษตรศิริแล้ว ยังมีอีกเล่มหนึ่ง

วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย-พรณี ฉัตรพลรักษ์ "แปลและเรียบเรียง" จาก Thai Culture and Behavior ซึ่งมีความน่าสนใจว่า "เป็นตัวอย่างของการศึกษา พิจารณาวัฒนธรรมต่างชาติ" ซึ่งเป็นตัวอย่างอย่างไร เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นชัด

เห็นหนังสือฉบับแผงหนังสือแล้วก็มีคำแนะนำในใจว่า

"เราจะต้องอดทนอดปิ่นเป็นปิ่นแน่นอน" เพราะพวกสันดานนั้นไม่มีประวัติที่เป็นจริง

พวกสันดานนั้น เพราะไม่รู้ว่าย่านเมืองของตัวพวกเขามีความผาสุก

นั่งท่องกันอยู่แล้ว เกิดเหตุทุพพิกาลไม่ไปอยู่เนรเทศ"